

Republika e Kosovës

Komuna e Prizrenit

Plani i Veprimit për Barazi Gjinore

2012-2014

Prizren 2011

Të nderuar qytetarë,

Me qëllim të veprimit sa më efektiv dhe efikas në arritjen e Barazisë Gjinore, Komuna e Prizrenit, me kënaqësi ofron këtë dokument-Plani i Veprimit për arritje e Barazisë Gjinore. Ky dokument është rezultat i punës transparente dhe profesionale të grupit punues gjithëpërfshirës në partneritet me komunën tonë.

Dua të shprehi kënaqësinë që komuna e Prizrenit është orientuar në planifikimin strategjik në këtë fushë.

Duke parë se me Barazinë Gjinore mund të arrihet mirëqenia e qytetarëve, me këtë dokument do të ndikojmë pozitivisht në përmirësimin e jetës si dhe në rritjen e përkujdesjes ndaj qytetarëve, sidomos të grave dhe të vajzave.

Deri më tani, Komuna e Prizrenit nuk e ka pasur një dokument të kësaj natyre, i cili dokument, jam i bindur se do të jetë shumë i rëndësishëm për qytetarët e Prizrenit.

Dhe, në fund, dua të theksoj se me aprovimin e këtij dokumenti Plani i Veprimit për Barazi Gjinore, nuk përfundon e gjithë puna jonë, por këtu niset jetësimi i dokumentit si i obligueshëm për periudhën e ardhshme, me të cilin gratë dhe qytetarët tjerë do të shijojnë një jetë më të mirë.

Gjithmonë për një jetë të barabartë dhe më të lumtur !

*Kryetari i Komunës,
Prof.Dr. Ramadan Muja*

Falënderimet

Hartimi i këtij dokumenti Plani i Veprimit për Barazi Gjinore është bërë me iniciativën dhe përkrahjen financiare si dhe profesionale të Caritasit Zvicëran.

Në hartimin e këtij Planit të Veprimit për Barazi Gjinore janë përfshirë përfaqësuesit e institucioneve komunale, Këshilltarë të Kuvendit Komunal, të organizatave joqeveritare, të komuniteteve, të grupeve të grave, të OJQ-ve Dora Dorës, Teuta, Slbora, Tymed, Iniciativa 6, ATTA, të organizatës ndërkombëtare Caritas-i Zvicëran dhe të Misionit të OSBE-së në Kosovë. Të gjithë së bashku, dhanë një kontribut në definimin e çështjeve dhe adresimin e nevojave për intervenim në nivel të komunës, nëpërmjet këtij Plani të Veprimit.

Për këtë arsye Komuna e Prizrenit shpreh mirënjohje të thellë për të gjithë që ishin përfshirë në procesin e hartimit të Planit të Veprimit, në veçanti ndaj Caritas-it Zvicëran dhe shoqatës së gruas Dora Dorës, për përkushtimin dhe ndihmën e tyre në realizimin e këtij dokumenti.

Për kontributin e dhënë falenderohet konsulentja z.Luljeta Vuniqi – Drejtoresha e Qendrës Për Studime Gjinore.

Shkurtesat

- KK Kuvendi Komunal
- OJQ Organizata joqeveritare
- ZBGJ Zyra e barazisë gjinore
- DKA Drejtoria Komunale e Aarsimit
- QPS Qendra për punë sociale
- MPMS Ministria e Punës dhe Mirëqenjes Sociale
- KM Këshilli monitorues
- QRAP Qendra rajonale për aftësi profesionale
- CEDAW Konferenca Evropiane për Luftimin e Dhunës ndaj Gruas

Përmbajtja:

Fjala përshëndetëse e Kryetarit të Komunës	3
Falenderimet	5
Shkurtesat	5
Përmbajtja	6
Kapituli i I (Hyrje).....	7
1.1Konteksti	7
Korniza ligjore ndërkombëtare dhe kombëtare, komunale.....	8
Mekanizmat institucionale për arritjen e barazisë gjinore.....	8
Qëllimi dhe objektivat e hartimit të Planit të Veprimit për Barazi Gjinore.....	8
Procesi i hartimit të Politikës dhe Planit të Veprimit, metodologjia.....	9
Kapituli i II	
Objektivat dhe strategjitë për promovimin e barazisë gjinore 2012-2014.....	11
Edukimi.....	11
Punësimi.....	12
Shëndetësia.....	13
Të drejtat e grave dhe dhuna në familje	14
Vendimmarrja.....	15
Kapituli i III	
Formimi i mekanizmit monitorues	16
Koordinimi	16
Shkëmbimi i informacionit	16
Tabela e Planit Operacional	17

Kapituli i I

Hyrje

Dokumenti i Planit Komunal të Veprimit ka për qëllim realizimin dhe ushtrimin e të drejtave të barabarta të të dy gjinive duke u përqëndruar në sigurimin e pjesëmarrjes së barabartë të grave në pajtim me standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut. Dihet se mungesa e barazisë gjinore, shpesh ngadalëson zhvillimin dhe demokratizimin e shoqërisë si në planin afatshkurtër, poashtu edhe në planin afatgjatë. Gjithashtu, pabarazia gjinore krijon joefikasitet në ndarjen e punës, si në familje ashtu edhe në shoqëri, e në këtë mënyrë ajo kontribuon në varfërimin e njerëzve.

Plani i Veprimit i Komunës së Prizrenit për Barazi Gjinore do të mundësojë përfshirjen dhe zbatimin e çështjeve gjinore në politikën, programet dhe iniciativat për zhvillimin e Komunës, për ta fuqizuar rolin e gruas drejt zhvillimit ekonomik e social, si dhe të integritit në familjen Evropiane.

Komuna e Prizrenit, bazuar në nevojat dhe çështjet specifike të grave, është duke treguar interesim dhe përkushtimin për integrimin dhe fuqizimin e grave në të gjitha sferat e jetës. Përmes këtij Plani të Veprimit trevjeçarë, me synim që të ketë vazhdimësi të bashkëpunimit dhe partneritetit të institucioneve lokale me ato joqeveritare dhe joformale, të rrisin pjesëmarrjen e gruas në jetën ekonomike, politike dhe shoqërore, duke e ngritur cilësinë e shërbimeve shëndetësore dhe ngritjen e kapaciteteve të grave në fushat e me prioritet.

1.1 Konteksti

“Kur çështjet e barazisë gjinore nuk trajtohen në mënyrë të duhur, kjo do të thotë se rrezikohet rreth 50 % e popullsisë që të përjashtohet nga qasja në shërbime dhe informacione në të cilat kanë të drejtë. Nëse vazhdon një pabarazi e tillë, do të dëmtonte edhe përpjekjet e Kosovës për të arritur një zhvillim ekonomik të qëndrueshëm, pasi jo vetëm që nuk do shfrytëzohet potenciali i plotë i popullsisë së vendit, por arritjet nuk do t’i gëzojnë njëllot të gjitha grupet shoqërore.”

Me iniciativën e grave nga shoqëria civile, grave në politikë dhe fusha tjera dhe me përkrahjen e organizatave dhe institucioneve ndërkombëtare, në Kosovë janë krijuar poliika, ligje dhe mekanizma institucionale për arritjen e barazisë. Në këtë drejtim, me mbështetjen e UNIFEM-it është hartuar Plani i parë Akcional për Arritjen e Barazisë Gjinore të Kosovës. Ky dokument ka ofruar udhërrëfimin e të kuptuarit të çështjes gjinore dhe promovimin e mekanizmave legale për barazinë gjinore dhe promovimin e mekanizmave legale për bazasinë në shumë fusha të jetës: politike, ekonomike, kulturore, të sigurisë dhe sociale. Ky dokument propozon krijimin e mekanizmave ligjor dhe institucional të cilat më vonë janë përfshirë në Ligjin e Kosovës për Barazi Gjinore. Këtu parashihet krijimi i mekanizmave institucionale në nivelin qëndror dhe lokal, respektivisht themelimi i Zyrave për Barazi Gjinore, si dhe themelimi i Agjencionit për Barazi Gjinore pran zyrës së Kryeministrit.

Ligji për Barazi Gjinore i Kosovës sanksionon barazinë ndërmjet meshkujve dhe grave, por në praktikë shpeshherë, gratë nuk i gëzojnë të drejtat e barabarta në krahasim me burrat. Kjo pabarazi është e evidente në shumë fusha të jetës, por më e theksuar është në

sferën e arsimit, ekonomisë, të përfshirjes në vendimmarrje, të qasjes në shërbime cilësore shëndetësore, punësimi si dhe në realizimin e të drejtës së të jetuarit pa frikë nga dhuna.

Sa i përket nivelit kombëtar, pas aprovimit të Programit për Arritjen e Barazisë Gjinore, nuk kemi të dhëna që tregojnë qartë rezultatet e arritura në fushat kryesore për arritjen e barazisë gjinore. Poashtu, deri më tani nuk është përcaktuar grupi monitorues për implementimin e këtij dokumentit, aandaj edhe realizimi i objektivave të përcaktuara me këtë Program ende nuk monitorohet.

Bazuar në identifikimin e nevojave dhe prioriteteve në këtë fushë u shtrua nevoja për hartimin e programit strategjik me objektiva specifike, indikatorë dhe mekanizma monitorues për matjen e përmbajtjes së tyre, institucionet dhe individë si bartës të aksioneve / aktiviteteve, si dhe të burimeve financiare dhe afatet për realizimin e tyre.

1.2 Korniza ligjore ndërkombëtare, kombëtare dhe komunale

Hartimi i këtij Plani të Veprimit është bazuar në dokumentet ndërkombëtare, me të cilat rregullohen çështjet e të drejtave të grave si dhe pjesëmarrja e barabartë e grave dhe burrave në ndërtimin e shoqërisë. Nga ato më kryesore i veçojmë:

- Konventat Ndërkombëtare (CEDAW),
- Platforma e Pekingut,
- Rezoluta 13 25 të KB
- Ligji për Barazi Gjinore i Kosovës
- Programi i Kosovës për Arritjen e Barazisë Gjinore

1.3 Mekanizmat institucionale për arritjen e barazisë gjinore

- Agjencioni për Barazi Gjinore /ZKM
- Plani i Veprimit për Partneritet Evropian /PVPE
- Institucioni i Ombudspersonit-Njësi për Barazi Gjinore
- Zyrtaret/ët për Barazi Gjinore në Ministri
- Këshilli Ndër-ministror për Barazi Gjinore
- Sektori për Çështje Gjinore –Ministria Administrimit të Pushtetit Lokal

1.4 Qëllimi dhe objektivat e hartimit të Planit të Veprimit për Barazi Gjinore

Plani i Veprimit i Komunës së Prizrenit ka për qëllim të sigurojë pjesëmarrjen e barabartë të grave dhe burrave në jetën sociale, ekonomike, shëndetësore e politike, të krijojë mundësi të barabarta për të gëzuar të gjithat të drejtat e tyre dhe për të vënë në shërbim potencialet e tyre individuale, në dobi të shoqërisë.

Qëllimi i Planit të Veprimit është të kontribuojë në arritjen e Barazisë Gjinore në Komunën e Prizrenit, në respektimin e të drejtave të barabarta të grave dhe të burrave në realizimin e nevojave dhe kërkesave të tyre sipas standardeve ndërkombëtare që garantojnë barazinë gjinore.

Me këtë dokument synohet që të:

- a) Analizohet gjendja aktuale e grave dhe burrave,
- b) Identifikohen mundësitë e përfshirjes së grave në jetën shoqërore dhe në shërbime përkatëse institucionale
- c) Jepen rekomandime për mënyrën e ndikimit dhe qasjes në shërbime dhe në zgjidhjen e problemeve
- d) Përcaktohet buxheti për arritjen e synimeve të përcaktuar me këtë plan të veprimit si një mekanizëm për arritjen e Barazisë Gjinore në Komunën e Prizrenit.

1.4 Procesi i hartimit të Planit të Veprimit

Metodologjia

Hartimi i Planit të Veprimit Komunal për Barazi Gjinore ka filluar në vitin 2010, si rekomandim dhe rezultat i tryezave të rrumbullakëta të mbajtura me grupet e grave, lidhur me të drejtat e grave dhe realizimit e të drejtave të tyre në komunën e Prizrenit.

Nevoja për të pasur një Plan të Veprimit Komunal – dita ditës është dëshmuar, ndërsa përkrahja institucionale është bërë evidente në fillim të vitit 2011, kur edhe ka nisur procesi i punës rreth hartimit të këtij Plani të Veprimit. Janë organizuar dy tryeza të rrumbullakëta dhe dy punëtori, në të cilat janë identifikuar fushat kryesore që duhen të adresohen me këtë strategji për Barazi Gjinore.

Gjithashtu është bërë analiza gjithpërfshirëse si dhe radhitja e problemeve sipas rëndësisë në fushat problemore.

Plani i Veprimit është bazuar në Programin e Kosovës për arritjen e Barazisë Gjinore¹, në Ligjin mbi Barazin Gjinore², në Konventat Ndërkombëtare (CEDAW)³, Platformën e Pekingut⁴, Rezolutën 13 25 të KB⁵.

Për hartimin e këtij dokumenti është formuar një grup i punës, i përbërë nga përfaqësues i grupeve të grave, nga përfaqësues institucional, përfaqësues të Policisë, Gjyqësisë dhe të QPS-së, nga shoqëria civile (OJQ-të), mbrojtësit e viktimave, asambleistë të partive në pozitë dhe opozitë, nga gra dhe burra, nga përfaqësues të etnive të ndryshme rural dhe urban, nga donatorët Caritas Swiss, nga përfaqësues të OSBE-së dhe organizatës joqeveritare të grave Dora Dorës, si organizator kryesor i këtyre punëtorive.

Tryezat dhe punëtoritë gjatë fazës përgatitore i kanë shërbyer synimit për gjithpërfshirje të faktorëve relevant, kompetent dhe strukturor që prezantojnë fushat e synuara. Elaborimi i problemeve dhe çështjeve më aktuale në sferën e barazisë gjinore, identifikimit i qëllimeve kryesore, objektivave specifike përmes planifikimit me pjesëmarrje

¹ Programi i Kosovës për Arritjen e Barazisë Gjinore-2008-2013, aprovuar nga Qeveria e Kosovës në vitin 2006

² Ligji për Barazi Gjinore, e aprovuar nga Kuvendi i Kosovës në vitin 2004

³ Konventa mbi Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Gruas, e aprovuar në mbledhjen e përgjithshme të Kombeve të Bashkuara -1979- e cila i obligon të gjithë shtetet që ta inkorporojnë në ligjet e tyre

⁴ Konferenca e IV Botërore për Gratë 1995-në Peking – ku definohen dhe deklarohen të drejtat e grave si të drejtat e njeriut dhe ku kërkohet barazia e grave dhe l burrave në mbarë botën

⁵ Rezoluta 13 25 e Kombeve të Bashkuar e aprovuar më 31.tetor 2000 – rregullon çështjet e grave, mrojtjen e tyre gjatë konflikteve të armatosura dhe të krizës

aktive në grupe punuese dhe plenare, kryesisht përmes kornizës logjike dhe veglave të saj të planifikimit, është metodologjia e cila është përdorur gjatë hartimit të këtij plani.

Gjatë procesit të punës në punëtori është bërë përpjekje të përfshihen ato sfera të synuara, në të cilat më së shumti reflektohet nevoja e ndërhyrjes komunale me politikat përkatëse në mënyrë institucionale, me qëllim të përmirësimit të jetës së grave në këtë komunë.

Procesi i hartimit të Plani të Veprimit Komunal për arritjen e barazisë gjinore është mbështetur dhe ka ndjekur qasjen e pjesëmarrjes gjithëpërfshirëse të akterëve relevant të fushave dhe duke u bazuar në dokumente, legjislacion dhe programe egzistuese Kosovare.

Në këtë dokument strategjik janë identifikuar pesë fusha me prioritet, të cilat duhen trajtuar nga komuna e Prizrenit, shoqëria civile, mediet, donatorët vendorë dhe ndërkombëtarë:

- **Edukimi**
- **Shëndetësia**
- **Ekonomia dhe punësimi,**
- **Të drejtat e grave dhe dhuna në familje dhe**
- **Vendimmarrja.**

Për realizimin e këtij dokumenti strategjik komuna do të ndërmer veprimet në vijim:

- Formimi i mekanizmave monitorues nga sektoret relevant, sipas fushave përkatëse të adresuara në këtë dokument,
- Ofrimi i shërbimeve dhe realizimi i detyrave të përcaktuar për secilin objektiv,
- Sigurimin e mjeteve financiare komunale si dhe ofrimin e bashëpunimit dhe partneritet me organizata dhe donatorë vendor dhe ndërkombëtar, të interesuar për mbështetje financiare në sferën e çështjeve gjinore.

Kapituli i II.

2.1 Objektivat dhe strategjitë për promovimin e barazisë gjinore 2012-2014

Qëllimet kryesore të secilës fushë: Edukimi, Shëndetësia, Ekonomia dhe Punësimi, Të drejtat e grave - dhuna në familje dhe Vendimmarrja janë zbërthuar me objektivat specifike, me të cilat realisht pritet arritja e barazisë gjinore. Për secilin objektiv janë planifikuar aktivitete përkatëse, duke i përcaktuar bartësit për ndërmarrjen e këtyre aktiviteteve, afatet kohore, treguesit e aktiviteteve, burimet financiare si dhe është përcaktuar buxheti i nevojshëm për implementimin e aktiviteteve.

2.2 Edukimi

Objektivi strategjik: Sigurimi i qasjes së grave dhe vajzave në arsim cilësor

Nën-objektivi

2.2.1 Rritja e numrit të vajzave që vazhdojnë shkollimin fillor dhe të mesëm

Nën-objektivi

2.2.2 Ngritja e vetëdijës së prindërve për rëndësinë e arsimit të vajzave në përgjithësi dhe në veçanti të komunitetit rom, ashkali, egjiptias, turk, goran dhe boshnjak, si dhe për vajzat me nevoja të veçanta.

Nën-objektivi

2.2.3 Zvogëlimi i numrit të martesave të hershme të vajzave, sidomos të komunitetit RAE dhe boshnjak

Sipas publikimit “Gratë dhe burrat në KOSOVË” të Entit Statistikor të Kosovës⁶ – “Në Kosovë, analfabetizmi është çështje e moshës, e vendbanimit dhe e çështjes gjinore. Pos kësaj, braktisja e shkollës nga fëmijët e të dy gjinive është e lartë. Në vitin 2007/2008 kemi një rritje për 21% tek vajzat sa i përket braktisjes së shkollimit, krahasuar me vitin 2006/2007.

Egzistojnë dallime evidente sa i përket vijimit të shkollimit në mes të fëmijëve nga viset urbane dhe ato rurale, dhe gjithashtu në mes të meshkujve dhe femrave. Në përgjithësi, shkallën më të ulët të vijimit të shkollimit, e kanë fëmijët në viset rurale, krahasuar me bashkëmoshatarët e tyre në viset urbane. Gjithashtu, është evidente se femrat pas moshës 14 vjeçare me një numër të konsiderueshëm e ndërrprejnë shkollimin e mëtejshëm.

Gjatë shqyrtimit të problematikës së braktisjes së shkollës nga ana e vajzave që vijnë shkollimin fillor dhe të mesëm, është theksuar se kjo dukuri vazhdon të jetë shqetësuese në përgjithësi, por në veçanti e theksuar është tek komuniteti **rom, ashkali, egjiptias dhe boshnjak**. Kështu, në pjesët e qytetit të banuara me këto komunitete (Zhupa, qyteti i Prizrenit i banuar me komunitete të përmendura) problematika e shkollimit të vajzave është ende e theksuar.

⁶ Gratë dhe Burrat në KOSOVË-Enti i Statistikës së Kosovës botuar më nëntor 2011

Bazuar në Entin Statistikor dhe Informatorin Gratë dhe Burrat 2010 - në përgjithësi, si meshkujt ashtu edhe femrat e moshës 15 vjeçare e më shumë, në viset rurale kanë shkallë më të ulët të vijimit të shkollimit, krahasuar me bashkëmoshatarët e tyre në viset urbane. Në të dy viset, urbane dhe rurale, femrat e moshës 5- 14 vjeçare vijojnë shkollimin më shumë se meshkujt, por në moshat më të rritura, meshkujt vijojnë shkollimin më tepër se femrat.

Është shqetësues fakti se statistikatat e përditësuara të ndara në baza gjinore nuk janë aplikuar, kështu që kjo na vështirëson pasqyrimin e faktimit të kësaj dukurie.

Ende është evidente investimi i familjeve në djem para se sa në vajzat e tyre, për sa i përket edukimit të tyre për shkaqe të ndryshme, si ato ekonomike, por dhe të mentalitetit, në bazë të të cilit vetëm investimi në djem është investim që shpaguehet për prindër me që vajzat martohen në “derë të huaja” .

Në fushën e arsimimit të vajzave ende vazhdon anashkalimi i tyre apo mospërfillja e barazisë kur kemi të bëjmë me favorizimin e arsimimit të djemve. Kjo dukuri është e theksuar në familje me shumë fëmijë dhe me kushte ekonomike të dobëta, kur përcaktimi për investimin e shkollimit të djemëve është më i “shpaguar” për prindë. Kjo qasje dhe mungesa e politikave dhe veprimeve konkrete në adresimin e kësaj dukurie, e cila paraqet dhe sfidon avansimin e vajzave të reja, në këtë mënyrë cenon qasjen e barabartë në arsimim si e drejtë themelore njerëzore.

2.3 Punësimi

Objektivi strategjik : Fuqizimi ekonomik dhe rritja e punësimit të grave në Komunën e Prizrenit

Nën-objektivi

2.3.1 Rritja e numrit të grave të punësuar

Nën-objektivi

2.3.2 Rritja e numrit të grave në inicimin dhe udhëheqjen e bizneseve të vogla

Nën-objektivi

2.3.3 Promovimi dhe zhvillimi i bizneseve të vogla

Në Prizren, Enti për punësim dhe Qendra rajonale për aftësi profesionale ofrojnë shërbime dhe mundësi të kualifikimit dhe rikualifikimit profesional për grate dhe vajzat, me qëllim të krijimit të mundësive për të konkuruar në tregun e punës. Nga statistikatat e fundit të Qendrës Rajonale të punësimit, nga janari deri në qershor të vitit 2011- për Komunën e Prizrenit janë evidentuar si punëkërkues gjithsejtë 17 050 femra, nga numri i përgjithshëm prej 30960. Brenda periudhës së përmendur gjashtëmujore janë punësuar gjithsejtë 128 femra dhe atë me kualifikime të ndryshme dhe të përkatësive të ndryshme etnike. Kjo tregon për një numër shumë të vogël të të punësuarve, krahasuar me numrin e punëkërkuesve. Ky trend është shumë negativ dhe nëse vazhdohet me këtë tempo, numri i grave dhe i vajzave të papunësuar do të rritet çdo vit e më shumë, veçanërisht kur dihet se çdo vit, tregut të punës i shtohet një numër i madh i atyre që kryejnë shkollat e mesme. Vlenë të theksohet se nga statistika egzistuese të Entit për punësim, del se moshja e grave punëkërkuese është me numër të theksuar tek moshja 25-39 (7043), duke pasuar me ato të moshës 15-24 (4680), ndërsa nga moshja 40-54 (3608) dhe mbi 55 vjeçe (1719) numri i punëkërkuesve bie dukshëm. Njëkohësisht, janë evidentuar raste, kur nga ky numër i regjistruar në Entin për punësim si punëkërkues në ndërkohë kanë gjetur punë dhe nuk e kanë informuar Entin për punësim për ta evidentuar.

Gjithashtu, në këtë numër janë përfshirë edhe gra, të cilat merren me ndonjë aktivitet apo janë të përfshira në ndonjë veprimtari prodhuese (qoftë familjare, qoftë publike), por janë ende në evidencë, sepse në këtë mënyrë mund të humbin beneficionet, sikurse që është statusi i shfrytëzuesit të asistencës sociale, etj. Megjithatë, numri i grave të papuna në Komunën e Prizrenit, sidomos pas mbylljes së atyre fabrikave ku janë përfshirë rreth 4000 gra, konsiderohet i madh dhe kërkon një intervenim me politikë të mirëfilltë të punësimit.

Shumë gra kanë mbetur pa kualifikime përkatëse dhe mundësia e punësimit është e zvogëluar për shkak të këtij problemi.

Prandaj, është e nevojshme të ofrohen rikualifikime dhe aftësime profesionale sipas nevojës dhe kërkesave të tregut të punës. Kur përmenden gratë, natyrisht se gjithmonë mendohet edhe për ato gra që kanë nevoja të veçanta. Përkushtimi në trajtimin e kësaj kategorie duhet të adresohet përmes politikave komunale të intervenimit, me qëllim të integritimit të tyre në të gjitha sferat e jetës.

2.4 Shëndetësia

Objektivi strategjik: Përmirësimi i shëndetit të grave dhe vajzave dhe ngritja e cilësisë së shërbimeve shëndetësore preventive

Nën-objektivi

2.4.1 Ngritja e vetëdijës së grave vajzave për vizita të rregullta shëndetësore preventive dhe vizita tjera

Nën-objektivi

2.4.2 Ngritja e vetëdijës së grave dhe vajzave për rrezikun e kancerit të gjirit, mitrës

Nën-objektivi

2.4.3 Përmirësimi i shëndetit reproduktiv për gratë dhe vajzat e reja

Në Komunën e Prizrenit shërbime mjekësore ofrohen në një Qendër spitalore, 3 Qendra të mjekësisë familjare dhe 43 ambulanca. Nga përvojat dhe praktikat e deritanishme⁷, nga shërbimet mjekësore që më së shpeshti janë kërkuar nga grate dhe vajzat, janë kryesishtë raste të situatave urgjente dhe në raste shumë më të rralla janë të evidentuara raste të vizitave të rregullta preventive.

Mungesa e vizitave të rregullta ndikon që sëmundjet e grave sidomos ato gjinekologjike të jenë shumë të përhapura, sidomos ato të kancerit të mitrës dhe kancerit të gjirit, të cilat në të shumtën e rasteve zbulohen vonë. Kjo sidomos është e theksuar tek grate në viset rurale, ku vetëdija dhe mundësitë për të bërë vizita preventive është shumë e ulët.

Në aspektin e shëndetit riprodhues-nënat, të cilat nuk kanë mundësi për ta ushtruar të drejtën e planifikimit të familjes, përkundër të drejtës që e kanë sipas ligjit, në një masë të madhe ndikon dhe cenon mirëqenjen e përgjithshme shëndetësore të gruas. Numri i lartë i martesave të hershme para moshës tetëmbdhjetë vjeçare të legalizuara dhe të paregjistruara është ende i theksuar.⁸ Ky fakt në mënyrë të drejtpërdrejt rrezikon shëndetin e vajzave të reja, si në aspektin fizik, ashtu edhe në atë mendor.

⁷ Sipas pohimit të Drejtorit të Drejtorisë për Shëndetësi

⁸ Nga debate gjatë hartimit të këtij Planit Operacional

2.5 Te drejtat e grave dhe dhuna ne familje

Objektivi strategjik : Promovimi i të drejtave të barabarta të grave dhe dhuna në familje

Nën-objektivi

4.1 Zbatimi dhe monitorimi i Ligjit kundër dhunës në familje

Nën-objektivi

4.2 Ngritja e vetëdijës për dhunë në familje

Nën-objektivi

4.3 Mbështetja e infrastrukturës për mbrojtjen dhe integrimin e viktimave të dhunës

Gratë e moshave dhe prejardhjeve të ndryshme janë në rrezik nga lloje të ndryshme të dhunës. Përjetimi i dhunës ndikon në masë të madhe në shëndetin fizik dhe mendor.

Dhuna në baza gjinore merr forma të dhunës psikologjike e fizike dhe manifestohet më shpesh në format e dhunës në familje. Sipas të të dhënave të siguruar nga Policia e Kosovës-Drejtoria për Krime të Rënda⁹ del se nga numri i përgjithëm në vitin 2009, 81 % janë raste të dhunës ndaj femrës dhe kjo përqindje krahasuar me vitin 2008 është në rritje për 2 %. Poashtu, duke u bazuar në statistikat e **Policisë Rajonale të Prizrenit**- sektorit të krimeve të rënda (ku përfshihet edhe dhuna ndaj femrës) rezulton se rastet e raportuara të dhunës në familje në vitin 2011 ishin kryesisht ndaj gruas dhe në të shumtën e rasteve dhunuesit ishin burrat –bashkëshortët apo ndonjë anëtar tjetër i familjes. Prej 139 rasteve të paraqitura në Polici - 134 janë Shqiptarë, 2 janë Turk, 2 Boshnjak, 7 janë komunitetit RAE, dhe 2 janë Goranë. Ky tregues i rasteve të raportuara në Policinë e Kosovës mund të shumëzohet me shumë raste tjera që asnjëherë nuk raportohen edhe pse në fakt janë të natyrës së veprës penale, të sanksionuar me ligjet egzistuese penale. Gjithashtu, kemi të dhëna nga Qendra për Strehimin e Grave dhe Fëmijëve në Prizren¹⁰ – ku janë të strehura viktimat e dhunës gjatë viteve 2009-2011 gjithsej 64 gra, por nëse llogariten edhe fëmijët e tyre, numri i rasteve rritet deri në 107. Sipas të dhënave të kësaj strehimoreje, dhuna fizike (33 raste) dhe dhuna psikologjike (18 raste) prijnë ndaj kategorisë së trafikimit (15 raste) dhe të dhunës seksuale (8 raste). Të tjerat raste janë ato të formave të ndryshme sociale (30 raste).

Në ofrimin e shërbimeve psikosociale, në komunën e Prizrenit për momentin janë duke u koordinuar shërbime institucionale (Qendra për punë sociale, Mbrojtësi i viktimave) me ato joqeveritare: Strehimorja për grate dhe fëmijët, organizatat joqeveritare, Dora Dorës, Për Mendje të Shëndoshë etj.

Zbatimi, monitorimi dhe vetëdijësimi për Ligjet egzistuese, aktet nënligjore dhe mekanizmat institucionale që e parandalojnë dhe sanksionojnë dhunën ndaj gruas, është një prej objektivave të Politikës Komunale për arritjen e Barazisë Gjinore dhe të këtij Plani Operativ të Komunës së Prizrenit.

⁹ Nga Enti Statistikor i Kosovës “Gratë dhe Burrat e KOSOVËS” 2011

¹⁰ Qendra për Strehimin e Grave dhe Fëmijëve në Prizren –raportimi zyrtar 2011

2.6 Vendimmarrja

Objektivi strategjik : Pjesëmarrja e barabartë e grave dhe burrave në vendimmarrje në të gjitha fushat e jetës

Nën-objektivi

5.1 Zbatimi dhe monitorimi i Ligjit mbi Barazinë Gjinore

Nën-objektivi

5.2 Nxitja e grave për pjesëmarrje në vendimmarrje

Nën-objektivi

5.3 Fuqizimi i njësisë për të drejtat e njeriut në komunë

Qasja e barabartë e grave dhe burrave në pushtet, vendimmarrje dhe udhëheqje në të gjitha nivelet është parakusht i domosdoshëm për funksionim të demokracisë në një shtet. Gjatë debateve me grupet e grave dhe me pjesëmarrësit në hartimin e Planit të Veprimit për Barazinë Gjinore është theksuar se vendimmarrja edhe në familje është e determinuar me pozitën e gruas/ me edukimin e saj/ me vendin ku jeton (qytet apo fshat). Në të shumtën e rasteve ndodhë që kur meren vendimet për harxhimin e parave, për çështjen e martesave të flëmijëve, të migrimit të familjes, etj., në familje fjala kryesore është e burrit.

Pjesëmarrja e gruas në vendimmarrje në viset rurale është e influencuar edhe me qasjen e dobët në informacione dhe në dije. Izolimi social nuk u mundëson edhe qasjen e mirëfilltë të grave në informacione, lidhur me të drejtat e tyre.

Sipas Entit Statistikor të Kosovës për vitin 2009¹¹ numri i të punësuarve në poste udhëheqëse nëpër komuna krahasuar me atë të burrave, për vende menaxheriale ishte 22% krahas 78 %, ndërsa për poste të larta ishte 12 % gra krahas 88 % të burrave.

Ky mosbalancim në suaza Kosovare është i pranishëm edhe në nivelin e Komunës së

Prizrenit. Ndonëse është arritur një përparim në përfshirjen e grave në politikë përmes kuotës së inkuadrimit të 30% në ligjin zgjedhor, ku si rrjedhojë kemi 30% gra në Parlament dhe rrjedhimisht në asamblenë komunale të Prizrenit kemi 15 gra. Në Kosovë, respektivisht në komunën e Prizrenit ende ka ngecje në këtë drejtim sidomos në integrimin dhe përfshirjen e grave nga viset rurale.

Kjo dëshmohet më së miri me atë se në komunën e Prizrenit- prej 13 Drejtorëve të drejtorive, vetëm 1 (një) është grua. Përveq kësaj, në Komitetin për Politikë dhe Financa, prej numrit të përgjithshëm të 11 anëtarve, nuk ka asnjë femër. Ky mosballancim përcillet edhe në komisionet tjera të Kuvendit Komunal, por edhe në punësimin e grave në administratën komunale.

Është një numër i vogël i femrave që drejtojnë institucionet komunale - (për shembull në shkollat fillore vetëm 8 femra janë drejtoresha prej numrit të përgjithshëm 54, ndërsa në shkollat e mesme nuk ka asnjë femër drejtues shkolle). Në këtë kontekst, është evidente se niveli i ulët i përfaqësimit të grave në strukturat vendimmarrëse është tregues i faktit se aspiratat dhe nevojat e grave nuk janë të përfaqësuara dhe se gratë kanë pak mundësi për të nxitur politika që adresojnë problemet e grave, përfshirë edhe pabarazinë gjinore apo të përmirësojë statusin dhe rolin e tyre në zhvillimin ekonomik, social të komunës.

Përmes këtij Plani të Veprimit, Komuna e Prizrenit synon veç tjerash të përmirësojë përfshirjen e çështjeve gjinore në politikat publike dhe të ndihmojë në ndërmarrjen e hapave konkret në drejtim të arritjes së barazisë gjinore në të ardhmen.

¹¹ Gratë dhe Burrat në KOSOVË-nëntor 2011

Kapituli III.

Implementimi dhe monitorimi

3.1 Formimi i mekanizmit monitorues

Mbikëqyrja dhe monitorimi i realizimit të aktiviteteve dhe përmbushja e qëllimeve kryesore të përshkruara në këtë dokument do t'i takon Këshillit Monitorues (KM), të formuar nga rradhet e bartësve të aktiviteteve. Në këtë Këshillë do të jenë përfaqësues edhe të institucioneve lokale qeveritare dhe joqeveritare.

3.1 Koordinimi

Këshilli monitorues do të jetë funksional edhe në aspektin e informimit dhe koordinimit të ndërsjellë, lidhur me zhvillimin e aktiviteteve dhe programeve të parapara në dokument, duke ofruar në këtë mënyrë garancione për mospërsëritje të programeve të njehta apo të keqmenaxhimit të mjeteve financiare. Koordinimi i punëve mes organeve komunale, donatorëve dhe organizatave joqeveritare është funksioni themelor i KM. Këtë do të bëjë përmes raporteve periodike, komunikimit mbi çështjet që kërkojnë reagime të shpejta për ta përmirësuar efikasitetin në realizimin e e dokumentit të aprovuar.

3.2 Shkëmbimi i informacionit

Këshilli Monitorues do të shërbejë si një burim i informacionit midis organeve komunale, donatorëve dhe organizatave joqeveritare. KM do të ofrojë qasjen në realizimin e aktiviteteve të planifikuar dhe do të përcaktojë rezultatet relevante të arritura.

3.3 Monitorimi dhe vlerësimi

KM do të identifikojë, monitorojë dhe vlerësojë progresin e realizimit të objektivave të përcaktuara, duke u bazuar në treguesit/indikatorët të vendosur në Planin e Veprimit. Në këtë drejtim KM do të publikojë të dhënat dhe vlerësimet e projekteve të realizuar dhe ato në procesin e realizimit, duke i publikuar çdo katër muaj. Raportet e publikuara do t'i dorëzohen Kryesuesit të Kuvendit Komunal për ta bërë transparente për vendimmarrësit dhe përkrahësit e këtij dokumenti strategjik. Pos kësaj, raportet do të publikohen në web faqen e komunës së Prizrenit në linkun e veçantë.

Republika Kosova

Opština Prizren

Operacioni Plan za Rodnu Ravnopravnost

2012-2014

Prizren 2011

Poštovani građani,

U cilju blagovremenog i efikasnog delovanja u dostizanju rodne radnopravnosti Opština Prizren vam sa zadovoljstvom nudi dokument- Akcioni plan za postizanje rodne radnopravnosti. Ovaj dokument je rezultat profesionalnog i transparentnog rada stručnih radnih grupa u saradnji sa našom opštinom.

Želim izraziti zadovoljstvo što se Opština Prizren usmerila na strateško planiranje na ovom području.

Budući da se rodnom ravnopravnošću može postići dobrobit građana, ovim dokumentom utičemo pozitivno na poboljšanje života i jačanje brige za kvalitet života građana, posebno žena i devojaka.

Do sada Opština Prizren nije imala dokument ovakve prirode, te sam uveren da će ovaj dokument biti vrlo važan za građane Prizrena.

I, na kraju, želim naglasiti da usvajanjem ovog dokumenta Akcioni plan za rodnu ravnopravnost, ne prestaje naš rad, zapravo započinje se sa provođenjem obaveza iz Akcionog plana kojima će se u narednom periodu omogućiti da žene i ostali građani uživaju novi bolji život.

Uvek biti jednaki i sretnije živeti!

*Predsednik Opštine
prof dr. Ramadan Muja*

Izrazi zahvalnosti

Švajcarski Caritas je inicirao i finansijski i stručno podržao izradu dokumenta Akcioni plan za rodnu ravnopravnost.

U sve su bili uključeni predstavnici lokalnih institucija, konsultanti opštine, predstavnici etničkih zajednica, ženskih grupa, te nevladine organizacije Dora Dores, Teuta, Sibora, Tymed, Inicijativa 6, ATTA, međunarodna organizacija Švajcarski Caritas i Misije OEBS-a na Kosovu, koji su zajedno doprineli definiranju stanja i potreba za intervencije na opštinskom nivou, korištenjem ovog plana.

Zbog toga Opština Prizren izrazava duboku zahvalnost za sve strane uključene u izradi Akcionog plana, posebno Švajcarskom Caritasu i udruženju žena Dora-Dores za njihovo zalaganje i pomoć pruženu u izradi ovog dokumenta.

Hvala za doprinos konsultantu G-dji. Luljeta Vuniqi - Direktorica Centra za rodne studije.

Skraćenice

- **SO** Skupština Opštine
- **NVO** Nevladine organizacije
- **URR** Ured za rodnu ravnopravnost
- **ODO** Opštinski direktorijat za obrazovanje
- **CSR** Centar za socijalni rad
- **MRS** Ministarstvo rada i socijalne pomoći
- **RCSO** Regionalni centar za stručno obrazovanje
- **CEDAW** Evropska konferencija u borbi protiv nasilja nad ženom
- **NO** Nadzorni Odbor

Sadržaj:

Zahvalni govor predsednika opštine.....	25
Zahvalnice... ..	27
Skraćenice... ..	27
Sadržaj	28
Iz Poglavlja I. (Uvod)	29
1.1 Konteksti	29
Međunarodni ,nacionalni ,i opštinski pravni okviri, ...	30
Institucionalni mehanizmi za postizanje rodne ravnopravnosti.....	30
Svrha i ciljevi izrade Akcionog plana za rodnu ravnopravnost.....	30
Proces izrade Politike i akcionog plana, metodologija	30

Glava II.

Ciljevi i strategije za promovisanje rodne ravnopravnosti 2012-2014 ...	32
Obrazovanje	32
Zapošljavanje	33
Zdravlje	34
Prava žena i nasilje u porodici	35
Donošenje odluka	36

Poglavlje III.

Formiranje nadglednih mehanizama	37
Koordinacija	37
Razmjena informacija	37
Tablica Operativnog plana	38

Poglavlje I.

UVOD

Ovaj dokument, Opštinskog Akcionog Plana ima za cilj postići realizaciju i provođenje jednakih prava oba pola sa naglaskom na osiguranju ravnopravnog sudelovanja žena u skladu s međunarodnim standardima za ljudska prava. Poznato je da nedostatak rodne ravnopravnosti često usporava razvoj i demokratizaciju društva, kako u kratkoročnom, tako i na dugoročnom planu. Također, neravnopravnost polova stvara neefikasnost u podeli rada u porodici i društvu te na taj način doprinosi osiromašenju naroda. Akcioni plan opštine Prizren za rodnu ravnopravnost, će olakšati uključivanje i provođenje rodne ravnopravnosti u politike, programe, i inicijative za razvoj opštine, u jačanju uloge žene, u privredni i društveni razvoj, i integracione procese u porodicu evropskih država. Prizrenska Opština, na osnovu stanja i specifičnih potreba žena, pokazuje interes i predanost integraciji i osnaživanju žena u svim područjima života. U toku ove tri godine Akcioni plan, bi kontinuirano u saradnji i partnerstvu sa lokalnim institucijama vlasti, sa neformalnim i nevladinim organizacijama, doprineo sudelovanju žena u privrednim, društvenim i političkim aktivnostima, te obezbedio kvalitetnije zdravstvene usluge i jačao kapacitet žena na značajnijim područjima života.

1,1 Kontekst

"Kad se pitanja rodne ravnopravnosti ne tretiraju na pravilan način, znači da je oko 50% stanovništva isključeno iz pristupa uslugama i informacijama na koje imaju pravo. Ako bi se nastavilo sa provođenjem nejednakosti u praksi, to bi štetilo nastojanjima Kosova da postigne održiv privredni razvoj, jer ne samo da neće biti iskorišten potpuni potencijal stanovništva zemlje, nego ni sve društvene grupe neće podjednako uživati u ostvarenom napretku.

Na inicijativu žena iz civilnog društva, žena u politici i drugih oblika društvenog organizovanja, a uz podršku međunarodnih organizacija i institucija na Kosovu uspostavljene su politike, zakoni i institucionalni mehanizmi za postizanje ravnopravnosti. U tom smislu, uz potporu UNIFEM-a sačinjen je prvi nacrt Akcionog plana za postizanje rodne ravnopravnosti na Kosovu. Ovim dokumentom je dat značaj u razumevanju roda, i pravnih mehanizama promocije rodne ravnopravnosti. Promovisani su zakonski mehanizmi ravnopravnosti u mnogim područjima života: političkom, privrednom, kulturnom, te socijalnoj sigurnosti. Ovaj dokument je predlagao stvaranje pravnih i institucionalnih mehanizama koji su kasnije uključeni u Zakonu o rodnoj ravnopravnosti Kosova, što uključuje stvaranje institucionalnih mehanizama na državnom i lokalnom nivou, odnosno osnivanje kancelarija za rodnu ravnopravnost, te osnivanje Agencije za rodnu ravnopravnost pri kabinetu premijera.

Zakon o ravnopravnosti polova na Kosovu propisuje jednakost između muškarca i žene, ali u praksi, često, žene ne uživaju jednaka prava kao muškarci. Ova razlika je izražena u mnogim područjima života, a najznačajnija je na području obrazovanja, privrede, u aktivnom učešću u donošenju odluka, u pristupu kvalitetnim zdravstvenim uslugama, u zapošljavanju i u ostvarivanju prava na život bez straha od nasilja.

Što se tiče nacionalnog nivoa, provođenje Programa za postizanje ravnopravnosti polova, ne postoje podaci koji jasno ukazuju na postignute rezultate na ključnim područjima za ravnopravnost polova. Takođe, do sada nije ustanovljena radna grupa, koja bi pratila provođenje ovog programa, zbog čega ni realizacija ciljeva ovog programa nije vrednovana na pravi način.

Bazirajući se na identifikovanim potrebama i prioritetima ovog područja, ukazala se želja za razvojem strateških programa sa specifičnim ciljevima, pokazateljima i mehanizmima praćenja i vrednovanja njihovih sadržaja, pomoću institucija i pojedinaca koji će provoditi te aktivnosti, te finansijska sredstva i vreme za njihovu realizaciju.

1,2 Međunarodni, nacionalni i lokalni pravni okviri

Priprema Akcionog plana se temelji na međunarodnim dokumentima kojima se regulišu pitanja ženskih prava i ravnopravno sudjelovanje žena i muškaraca u izgradnji društva a kao najvažnije se pominju:

- Međunarodne konvencije (CEDAW),
- Pekinška platforma,
- Rezolucija UN-a 13-25
- Zakon o rodnoj ravnopravnosti Kosova
- Program za ostvarivanje ravnopravnosti Kosova

1,3 Institucionalni mehanizmi za postizanje rodne ravnopravnosti

- Agencija za ravnopravnost polova / ARP
- Akcioni plan za Evropsko partnerstvo / AEP
- Institucija Ombudsmana-Jedinica za rodnu ravnopravnost
- Službenici za rodnu ravnopravnost pri ministarstvu
- Međuministarska veća za rodnu ravnopravnost
- Sektor za rodnu ravnopravnost- Ministarstvo za administraciju i lokalnu upravu

1,4 Svrha i ciljevi izrade akcionog i plana za rodnu ravnopravnost

Akcioni plan Opštine Prizren je namijenjen obezbeđivanju ravnopravnog sudelovanja žena i muškaraca na društvenom, privrednom, zdravstvenom i političkom polju, kako bi se stvorile jednake mogućnosti za uživanje svih prava, čime bi bili korišteni svi individualni potencijali za dobrobit celokupnog društva.

Cilj Akcionog plana je doprinos u postizanju jednakosti među polovima u Prizrenu, u poštovanju jednakih prava žene i muškarca u zadovoljenju svojih potreba i zahteva prema međunarodnim standardima koji garantuju ravnopravnost.

Ovaj dokument ima za cilj:

- a) analizirati trenutne situacije žena i muškaraca,
- b) Identificirati mogućnosti uključivanja žena u društveni život i službe prvenstveno u institucijama
- c) da predlozima i preporukama dođe do načina za uticaj na službe u rešavanju problema
- d) pripremiti proračun za postizanje ciljeva utvrđenih u ovom akcionom planu kao jedan od mehanizama za postizanje rodne ravnopravnosti u opštini Prizren.

1,4 Proces izrade Akcionog plana Metodologija

Izrada nacrta Opštinskog Akcionog plana za rodnu ravnopravnost je započeo u 2010, kao rezultat preporuka okruglih stolova ženskih grupa, u vezi prava žena i ostvarivanja njihovih prava u opštini Prizren.

Potreba za posedovanjem opštinskog akcionog plana – dokazuje se i raste svakodnevno, što je dalo vidljive rezultate početkom 2011 godine, kada je uz institucionalnu podršku započeo proces rada na pripremi Akcionog plana. Na dva održana okrugla stola i dve radionice su identificirana glavna područja kojima se treba baviti u ovoj strategiji rodne ravnopravnosti. Takođe je sačinjena sveobuhvatna analiza i procena važnosti problema u različitim problematičnim sferama.

Akcioni plan proističe iz Programa za dostizanje rodne ravnopravnosti Kosova¹², iz Zakona o rodnoj ravnopravnosti¹³ prema Međunarodnim konvencijama (CEDAW)¹⁴, Pekinške platforme¹⁵, UN-a Rezolucije 1325¹⁶.

Za pripremu ovog dokumenta formirana je radna grupa sastavljena od predstavnika ženskih grupa, predstavnika institucija, predstavnika policije, pravosuđa i CSR, civilnog društva (NVO), boraca, žrtava nasilja, odbornika stranaka na vlasti, opozicije, žena i muškaraca, predstavnika različitih etničkih grupa, ruralnog i urbanog, predstavnika osoba sa posebnim potrebama, donatora Švajcarskog Caritasa, OEBS-a, te sa nevladinom organizacijom žena Dora-Dores, kao glavnim organizatorom tih radionica.

Okrugli stolovi i radionice u pripremnj fazi su imali za cilj uključivanje relevantnih faktora, kompetentnih, stručnih lica za ciljana područja. Evidentiranje problema o trenutnom stanju po pitanjima sa područja rodne ravnopravnosti, identifikovanje ključnih i specifičnih ciljeva kroz aktivno sudjelovanje u okviru radnih grupa i zajedničke sednice, uglavnom u logičkom okviru i okviru planiranih sredstava, je kao metodologija, koja je korištena za vrijeme projektovanja ovog plana.

Tokom rada u radionicama uložen je napor da se radni pocesi usmere na ciljana područja u kojima se najviše odslkava potreba za intervenciju opštinskih institucija da posebnim politikama institucionalno doprinesu poboljšanju života žena ove opštine.

Proces izrade Akcionog plana za postizanje rodne ravnopravnosti na nivou opštine, podržan je aktivnim pristupom i učešćem svih relevantnih aktera i svih područja, koji se baziraju na dokumentima, na zakonodavstvu i postojećim programima na Kosovu. U ovom dokumentu je identifikovano pet strateških prioriternih područja, koji se trebaju rešavati od strane Opštine Prizren, civilnog društva, medija, lokalnih i međunarodnih donatora:

- **Obrazovanje**
- **Zdravlje**
- **Privreda i zapošljavanje,**
- **Prava žena i nasilje u porodici**
- **Donošenje odluka.**

Da bi se ostario ovaj strateški dokument opština će imati slijedeće aktivnosti:

- Uspostaviti mehanizme za nadgledanje od relevantnih sektora u skladu sa područjima koja su adresirana u ovom dokumentu,
- pružanje usluga i realizacija zadataka utvrđenih za svaki cilj,
- Pružanje finansijske podrške od strane opštine, saradnje i partnerstva sa lokalnim i međunarodnim donatorskim organizacijama, koje su zainteresirane za finansijsku podršku u području rodne ravnopravnosti

---

¹² Program Kosova za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2008-2013-ta godina, prihvaćen je od strane Kosovskih vlasti 2006-te godine

¹³ Zakon o Rodnoj Ravnopravnosti, prihvaćen od strane Kosovskog Parlamenta, 2004 godine.

¹⁴ Konvencija za eliminisanje svih oblika diskriminacije nad ženama, prihvaćena na opštem skupu Ujedinjenih Nacija 1979-te godine, koja obavezujuća za sve države da usklade sve svoje zakone sa ovom konvencijom.

¹⁵ IV Svjetska Konferencija za žene 1995- u Pekingu na kojoj su definisane deklaracije o ženskim, te ljudskim pravima i gdje se zahteva ravnopravnost izmedju muškaraca i žena u celom svetu

¹⁶ Rezolucija 13-25 Ujedinjenih Nacija, prihvaćena 31-og oktobra 2000-te kojom se regulišu pitanja žena, zaštita tokom ratnih konflikata i kriza

Glava II.

2,1 Ciljevi i strategije promovisanja rodne ravnopravnosti 2012-2014

Glavni ciljevi svakog područja: obrazovanje, zdravstvo, privreda i zapošljavanje, prava žena, nasilje u porodici, prava u donošenju odluka. Istaknuti su specifični ciljevi kojima se realno očekuje postizanje rodne ravnopravnosti. Za svaki cilj planirane su i definisane relevantne aktivnosti, nosioci i rokovi za izvođenje tih aktivnosti, pokazatelji nivoa aktivnosti, finansijskih resursa i definisan je proračun određen za provedbu aktivnosti.

2,2 Obrazovanje

Strateški cilj : Dostupnost kvalitetnog obrazovanja ženama i devojkama

Pod-cilj 2.2.1

Povećati broj devojaka koje nastavljaju osnovno i srednje obrazovanje

Pod-cilj 2.2.2

Podizanje svesti roditelja o važnosti obrazovanja devojaka, a posebno kod etničkih grupa Roma, Aškalia, Egipćana, Turaka, Gorana i Bošnjaka, i za devojke s posebnim potrebama.

Pod-cilj 2.2.3

Smanjenje broja ranih brakova devojaka posebno RAE i Bošnjačke zajednice

Prema publikaciji "Žene i muškarci na Kosovu" kosovskog zavoda za statistiku¹⁷ - "Na Kosovu, nepismenost je stvar starosne dobi i sredine. Osim toga, prekid školovanja dece oba pola je visoka. U 2007/2008 imamo 21% više devojčica koje su prekinule školovanje u odnosu na 2006/2007.

Postoje očite razlike u pogledu obrazovanja između dece iz ruralnih i urbanih područja, kao i između muškaraca i žena. Sveukupno, najniža razina obrazovanja, je kod djece u ruralnim sredinama, u poredjenju s njihovim vršnjacima u urbanim sredinama. Također, očito je da devojke nakon dobi od 14 godina u značajnijem broju prekidaju dalje obrazovanje.

Pri razmatranju problema prekidanja školovanja devojaka u pohađanju osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja istaknuto je, kako će ovaj fenomen i dalje biti uznemirujući u celini, a posebno izražen kod Roma, Aškalia, Egipćana i Bošnjaka. Tako je u delovima grada naseljenim tim zajednicama (Župa, Grad Prizren gdje žive spomenute zajednice) da problem u obrazovanju i dalje izražen.

Na temelju informacija Statističkog zavoda, Informatora žene i Muškarci u 2010-oj, u celini i muškarci i žene u dobi od 15 godina imaju niži stepen obrazovanja u ruralnoj sredini, u poređenju sa svojim vršnjacima u urbanim područjima.

---

¹⁷ "Žene i Muškarci na Kosovu"-Zavod za Statistiku Kosova-objavljen novembra 2011-te

U oba područja, ženska deca u dobi od 5 do 14 godina idu u školu više od muške dece ali u starijoj dobi više muške dece nastavlja školovanje.

Uznemirujuće je, da ne postoje statistički podaci o odnosu broja muškaraca i žena, koji prekidaju školovanje što je za nas otežavajuća činjenica za ovaj fenomen.

Još uvek je vidljiv fenomen o prednosti kod ulaganja u obrazovanje sinova u odnosu na kćeri u smislu njihove edukacije i obrazovanja, iz raznih razloga kao što su ekonomski, ali i zbog mentaliteta. Ulaganje u sinove će se isplatiti za roditelje a suprotno je za kćeri pošto su one za "tuđu kuću".

U području obrazovanja devojaka i dalje se one zanemaruju kada je u pitanju obrazovanje dece, a u tom pogledu favorizuju muška deca. Ova pojava je izražena u porodicama sa mnogo dece, siromašnog ekonomskog stanja prilikom određivanja ulaganja u obrazovanja djece, koje je "isplativije" za roditelje. Ovakav pristup u nedostatku politike i konkretne aktivnosti u rešavanju ovog fenomena, predstavlja izazov za društvo, a i prednost mladim devojka da obezbede jednak pristup obrazovanju, kao osnovnom ljudskom pravu.

2,3 Zapošljavanje

Strateški cilj: Ojačati privredu i rast zaposlenosti žena u Prizrenu

Pod-cilj 2.3.1

Povećati broj zaposlenih žena

Pod-cilj 2.3.2

Povećanje broja žena u pokretanju i vodjenju malih preduzeća

Pod-cilj 2.3.3

Promocija i razvoj malih preduzeća

Regionalni Zavod i centar za zapošljavanje i stručno osposobljavanje, pruža usluge i mogućnosti za stručno osposobljavanje i prekvalifikaciju za žene i devojke kako bi se stvorile mogućnosti konkurisanja na tržištu rada. Nedavna statistika ovog centra za zapošljavanje u periodu od januara do juna 2011-te za opštinu Prizren govori da od ukupnog registrovanog broja osoba koje traže zaposlenje koji iznosi 30.960 njih 17. 050 su žene. U navedenom razdoblju od šest meseci zaposleno je ukupno 128 žena različitih kvalifikacija iz različitih etničkih zajednica. To govori o vrlo malom broju novozaposlenih osoba, u odnosu na onaj broj lica koja traže zaposlenje. Ovaj trend je veoma negativan i ako se nastavi ovim tempom broj nezaposlenih žena i devojaka povećavati će se svake godine sve više i više, obzirom da na tržište rada svake godine dolazi velik broj onih koji završavaju srednje škole. Vredi pomenuti da je prema postojećim statistikama Zavoda za zapošljavanje, u odnosu na starosnu dob žena koje traže posao njih (7043) između 25-39 godina života, kojih je najviše, slede one u dobi od 15-24 godine života kojih je (4680) i u dobi 40-54godine (3608), a iznad 55 godina njih(1719), što je starosnim grupama najmanji broj žena traže posao. Istovremeno je bilo slučajeva, kada su neka lica sa spiska registrovanog u Zavodu za zapošljavanje, kao

lica koja traže zaposlenje, u međuvremenu, pronašla posao a o zaposlenju nisu obavestili Zavod za zapošljavanje radi evidentiranja.

Također, u ovom registrovanom broju lica koja traže posao ima i žena koje se bave bilo kojom radnom aktivnošću ili su na bilo koji način uključene u proizvodnju (u porodičnoj ili društvenoj) delatnosti ali se još uvijek vode u statističkim podacima o nezaposlenim licima, kako na taj način ne bi izgubile beneficije, kao što je na primer status korisnika socijalne pomoći, i slično. Međutim, broj nezaposlenih žena u opštini Prizren, koje su ostale bez zaposlenja nakon zatvaranja fabrika a koje su uključivale oko 4000 žena smatra se velikim i zahteva intervenciju pravednom politikom zapošljavanja.

Mnoge su žene bez stručnih kvalifikacija zbog čega je i mogućnost njihovog zapošljavanja smanjena.

Stoga je njima potrebno osigurati stručno osposobljavanje koje odgovara potrebama tržišta rada. Kad se pominju žene, naravno, uvijek se misli i na one žene koje imaju posebne potrebe, posebnosti ove kategorije se moraju rešavati kroz opštinske politike usmerene ka intervenciji za njihovu integraciju u sve sfere života.

2.4 Zdravlje

Strateški cilj: Poboljšati zdravlje žena i devojaka te podizanje kvalitete preventivnih zdravstvenih usluga

Pod-cilj

2.4.1 Podizanje svesti žena i devojaka za redovne i preventivne zdravstvene kontrole

Pod-cilj

2.4.2 Podizanje svesti žena i devojaka na rizik od raka dojke, materice

Pod-cilj

2.4.3 Poboljšati reproduktivno zdravlje za žene i devojke

Medicinske usluge u Prizrenu pružaju: jedan Bolnički centar, tri centra porodične medicine i 43 ambulante¹⁸. Iz prethodnih iskustava u praksi, medicinske usluge najčešće traže žene i devojke uglavnom u hitnim stanjima, a evidentirane su vrlo retko redovne preventivne kontrole.

Nedostatak redovne kontrole utiče na rast broja obolelih od bolesti koje pogađaju žene, posebno onih ginekoloških, te naročito od raka dojke i materice, koji su u većini slučajeva dijagnostikuju kasno. To je značajno izraženo kod žena u ruralnim sredinama, gdje je svest i mogućnost preventivnog pregleda veoma niska.

U pogledu reproduktivnog zdravlja, majke ne mogu ostvariti pravo na planiranje porodice bez obzira što na to imaju pravo po zakonu, a ovo u velikoj meri utiče i preči dobrobiti žene i njenom celokupnom zdravlju. Jos uvek je veliki broj ranih brakova pre navršenih osamnest godina koji su legalni ali neregistrovani. Ova činjenica direktno ugrožava fizičko i mentalno zdravlje mladih devojaka.

---

¹⁸ Iz debate oko sastavljanja ovog Operativnog plana Izlaganje Direktora Direktorijata Zdravlja

2,5 Prava žena i porodično nasilje

Strateški cilj: Promovisanje jednakih prava žena, nasilje u porodici

4.1 Pod-cilj

Provođenje i praćenje zakona protiv nasilja u porodici

4.2 Pod-cilj

Podizanje svijesti o nasilju u porodici

4.3 Pod cilj

Podrška infrastrukturalama, za zaštitu i integraciju žrtava nasilja u društvo

Žene svih starosnih dobi i porekla su u opasnosti od različitih vrsta nasilja a preživljeno nasilje uveliko utiče na fizičko i mentalno zdravlje žene.

Rodno zasnovano nasilje koje ima mnoge oblike fizičkog i psihičkog nasilja često se manifestira u obliku nasilja u porodici.¹⁹ Prema prikazanim podacima Kosovske policije Sektor za teška krivična dela vidi se da se tokom 2009-te, od ukupnog broja prijavljenih slučajeva nasilja u porodici 81% odnosio na nasilje nad ženama pri čemu je ovaj postotak upoređen s godinom 2008 je povećan za 2%. Takođe, na osnovu statističkih podataka Regionalne Policije Prizrena-sektor teških krivičnih dela (uključujući i nasilje nad ženama), vidi se da je kod velika većina prijavljenih slučajeva nasilja u porodici u 2011 godini uglavnom nad ženama, te u većini slučajeva počinitelji su bili muškarci-muževi ili drugi članovi porodice. Od 139 prijavljenih slučajeva policiji - 134 su Albanci, Turci-2, Bošnjaci-2, RAE-7, Gorani-2. Ove brojke prijavljenih slučajeva policiji Kosova, treba uvećati jer za mnoštvo drugih slučajeva, koji nikada nisu prijavljeni iako se zapravo i sve ove vrste kaznenih djela se sankcionišu na osnovu postojećih zakona. Također prema podacima iz Centra za žene i djecu skloništu u Prizrenu 20- gdje su sklonjene žrtve nasilja tokom godina 2009-2011 su ukupno 64 žene, ali ako računamo i broj njihove djece, broj slučajeva se povećava na 107. Prema podacima ovog Skloništa, fizičko nasilje je u (33 slučaja), psihološko nasilje je u (18 slučajeva) u vodstvu su prema kategoriji trgovine ljudima sa (15 slučajeva) i seksualnog nasilja sa (8slučajeva). Preostali slučajevi su različitih društvenih oblika (30 slučajeva).

U pružanju psihosocijalnih usluga u opštini Prizren trenutno se koordiniraju institucionalne usluge (Centar za socijalni rad, Branilac žrtava) sa nevladinim organizacijama kao što su Dora-Dores, Sklonište za žene i djecu, Per Mendje te Shendosh. Itd.

Provođenjem, praćenjem i podizanjem svijesti o postojećim zakonima, propisima i institucionalnim mehanizmima za sprečavanje i sankcionisanje nasilja nad ženama je jedan od ciljeva ove Politike operativnog plana za postizanje rodne ravnopravnosti Opštine Prizren.

---

¹⁹ Ured za statistiku Kosova –žene i muškarci Kosova 2011

²⁰ Centar za smeštaj žena i dece u Prizrenu- zvanični izveštaj 2011

2,6 Odlučivanje

Strateški cilj: ravnopravno učesće žena i muškaraca u odlučivanju u svim područjima života

Pod-cilj

5,1 Provedba i praćenje Zakona o rodnoj ravnopravnosti

Pod-cilj

5,2 Podsticanje žena da sudjeluju u donošenju odluka

Pod-cilj

5,3 Osnaženje kancelarije za ljudska prava, pri opštini

Jednak pristup žena i muškaraca na vlasti, donošenju odluka i vođstvu u svim sferama je važan preduslov za funkcionisanje demokratije u zemlji. Tokom razgovora sa ženskim grupama i drugim učesnicima tokom sastavljanja dokumenta Politike i akcionog plana za rodnu ravnopravnost, također je navedeno da je za donošenje odluka u porodici učesće žena se određuje prema njenom položaju, / obrazovanju / mestu gde živi (grad ili selo). U većini slučajeva prilikom donošenja odluke o trošenju novca, u različite svrhe: udaja ili ženidba dece, migracije porodice itd., ključno je mišljenje muškaraca.

Sudjelovanje žena u donošenju odluka u ruralnim područjima je pod uticajem nedostatka pristupa informacijama i znanju. Socijalna izolacija ne daje ženama odgovarajući pristup informacijama o njihovim pravima.

Prema Statističkim podacima Zavoda Kosova za godinu 2009 u svim opštinama broj zaposlenih na rukovodećim mjestima je 22% žena 78% muškaraca, dok je na visokim pozicijama 12% žena prema 88% muškaraca.

Ova neravnoteža na Kosovu je također prisutna u opštini Prizren. iako je postignut napredak uključivanjem žene u politiku kroz kvotu od 30% sudelovanja po izbornom zakonu, kojih stoga imaju 30% žena u parlamentu i u Skupštinama opština, u Prizrenu je 14 žena u Opštinskoj Skupštini. Na Kosovu, odnosno, u opštini Prizren još uvijek se zaostaje u tom pogledu naročito u integraciji i uključivanju žena iz ruralnih područja.

To se najbolje pokazuje u Opštini Prizren, da od 13 direktora sektora samo 1 (jedan) je žena. Osim toga, u Odboru za politiku i finansije od ukupno 11 članova nema nijednog ženskog člana. Ovaj disbalans se sledi i u drugim odborima Skupštine, ali i u zapošljavanju žena u opštinskoj upravi.

Mali broj žena je na rukovodećim položajima u institucijama - (npr u osnovnim školama samo 8 žena su direktorice od ukupnog broja 54, dok je u srednjim školama nema nijedna žena na rukovodećoj poziciji). U tom kontekstu evidentno je da niska zastupljenost žena u strukturama odlučivanja ukazuje na činjenicu da težnje i potrebe žena nisu zastupljene, a da žene imaju manje mogućnosti za promovisanje politika koje se adresiraju na probleme žene, uključujući rodnu neravnopravnost i poboljšanje njihovog statusa i uloge u društveno-ekonomskom razvoju opštine.

Kroz ove Politike i akcioni plan Opštine Prizren, između ostalog, ima za cilj poboljšati uključivanje rodne ravnopravnosti u javne politike i pomoći za provođenje konkretnih koraka prema postizanju rodne ravnopravnosti u budućnosti.

Poglavlje III.

Implementiranje i praćenje

3,1 Uspostavljanje mehanizama za nadgledanje

Nadgledanje i praćenje aktivnosti u ispunjenju ključnih ciljeva navedenih u ovom dokumentu pripada Nadzornom odboru (NO) formiranom iz redova nosilaca aktivnosti. U ovom telu će također biti predstavnici lokalnih, vladinih, i nevladinih institucija.

3,2 koordiniranje

Nadzorni odbor će biti funkcionalan i u smislu informisanja i koordiniranja razvoja aktivnosti i programa iz dokumenta, čime se na taj način garantuje neponovljanje u izvođenju istih programa ili zloupotreba upravljanja financijski sredstvima. Koordinacija rada između lokalnih vlasti, donatora i nevladinih organizacija je bitna funkcija NO. To će se raditi kroz periodične izveštavaje, komunikacijom o stanjima, koja zahtijevaju brzu reakciju kako bi se poboljšala efikasnost u realizaciji prihvaćenih dokumenata.

3,4 Razmjena informacija

Nadzorni odbor će poslužiti kao izvor informacija između lokalnih vlasti, donatora i nevladinih organizacija. NO će omogućiti pristup za provodjenje planiranih aktivnosti i proceniti relevantno postignute rezultate.

3,5 Praćenje i ocjenjivanje

NO će identificirati, pratiti i ocjenjivati napredak u postizanju ciljeva definiranih na temelju omera / indikatora postavljene u Akcionom planu. U tom pogledu NO će objaviti podatke i procene provedenih projekata i projekata u procesu realizacije, izveštavanjem svakih četiri meseca. Objavljeni izveštaji će biti dostavljeni predsedniku Skupštine opštine da bi bili transparentni donosiocima odluka i svima koji daju podršku ovom strateškom dokumentu. Osim toga, izvještaji će biti objavljeni na web stranici Opštine Prizren posebnim linkom.

Kosova Cumhuriyeti

Prizren Belediyesi

CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEM PLANI 2012-2014

Prizren 2011

Sevgili vatandaşlarım,

Cinsiyet Eşitliğin her alanda sağlanması, etkili ve verimli hareket edilmesi için, Prizren Belediyesi tüm memnuniyetiyle sizlere Cinsiyet Eşitliği Eylem Planını sunmaktadır. Bu plan, belediye ile tüm çalışma partnerleri arasındaki, profesyonel ve şeffaf çalışmanın bir sonucudur.

Prizren belediyesi bu tarz stratejik planlama yoluna gittiği için, tüm memnuniyetimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Cinsiyet Eşitliği ile, vatandaşlarımız hak ettiği sosyal düzeye ulaşacak, bu belge sayesinde vatandaşlarımızın refahı ve bakımı, özellikle de kadın ve kızların korunmasını olumlu yönde etkileyecektir.

Şimdiye kadar Prizren Belediyesi böyle bir belgeye sahip değildi, eminim bu belge vatandaşlarımızın hayatına büyük önem katacaktır.

Son olarak, Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı onaylanması ile, bizim çalışmalarımız tamamlanmamakta, bizatihi bu belgenin yürürlüğe girmesi ile, kadın ve vatandaşlarımızın hayal ettiği bir geleceği görebilmeleri mümkün olacak ve bizim de bunu sağlayacağımıza inanmaktayım.

Her zaman eşit ve mutlu kalmanız dilekleriyle!

*Belediye Başkanı,
Prof.Dr. Ramadan Muja*

Teşekkürler

Cinsiyet Eşitliği Eylem Planının hazırlanması ve girişimi, mali ve profesyonel destek, İsviçre Caritas Kurumu tarafından gerçekleştirilmiştir.

Cinsiyet Eşitliği Eylem Planının hazırlanmasında, belediye kurumları, Belediye Meclis üyeleri, sivil toplum kuruluşları, topluluklar, kadın gurupları, ki bunlardan: Dora Dorës, Teuta, Sibora, Tymed, İniciativa 6, ATTA, uluslararası kuruluşlardan İsviçre Caritas Kurumu ve Kosova AGİT Misyonu, eylem planı ile ilgili müdahale ihtiyaçlarını ve sorunların tanımını birlikte tanımlayarak katkıda bulunmuşlardır.

Bundan dolayı Prizren Belediyesi olarak, Eylem Planı sürecinde ve hazırlanmasında katkısı geçen tüm partnerlere ve özellikle de İsviçre Caritas Kurumuna ve Dora Dora Kadın Derneğine, katkı ve yardımlarından dolayı açık ve derin şükranlarımızı arz ediyoruz.

Danışman olarak katkı sağlayan, Cinsiyet Araştırmalar Merkezi Müdürü sn. Luljeta Vuniqe özel şükranlarımızı arz ederiz.

Kısaltmalar

- BM Belediye Meclisi
- STK Sivil Toplum Kuruluşları
- CEO Cinsiyet Eşitliği Ofisi
- BEM Belediye Eğitim Müdürlüğü
- SÇHM Sosyal Çalışma-Hizmet Merkezi
- ÇSGB Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- İK İzleme-Gözetleme Konseyi
- BMEM Bölgesel Mesleki Eğitim Merkezi
- KYŞMAK Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele, Avrupa Konferansı

İçindekiler:

Belediye Başkanın Selamla Konuşması ...	45
Teşekkürler	47
Kısaltmalar	47
İçindekiler	48
I Bölüm (Giriş)	49
1.1 Kontekst	49
Uluslararası ve ulusal, yerel yasal çerçeveler	50
Cinsiyet Eşitliğine Ulaşılması için Kurumsal Mekanizmalar	50
Cinsiyet Eşitliği Eylem Planının hazırlanmasında amaç ve hedefleri	50
Eylem Planının Hazırlanma Süreci, Metodoloji	51
II. Bölüm	
2012-2014 Cinsiyet Eşitliğini teşvik edecek amaçlar ve stratejiler	53
Eğitim	53
İstihdam	54
Sağlık	55
Kadın akları ve aile içi şiddet	56
Kararalma süreci	57
III. Bölüm	
İzleme Mekanizmasının Oluşturulması	59
Eşgüdüm....	59
Bilgi Alışverişi	59
Eylem Plan Tablosu	60

I. Bölüm

Giriş

Belediyenin Eylem Planı belgesi, her iki cinsiyetin eşit şartlarda ve uluslararası standartlarda yer almalarının, kadınların eşit katılımının sağlanması amacını taşımaktadır. Cinsiyet eşitliğinin eksikliği, hem gelişme sürecini, hemde toplumun demokratikleşme sürecini ister kısa, ister uzun vadede yavaşlattığı bilinmektedir. Ayrıca, cinsiyet eşitlik, aile ve toplumdaki iş dağılımının verimsizliğini oluşturmakta ve bu şekilde insanların yoksullaşmasına neden olmaktadır.

Prizren Belediyesinin Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı, kadınların, sosyo-ekonomik kalkınmada ve Avrupa-ailesine uyum sağlamada, kadınların rolünün güçlendirilmesi, belediyenin gelişmesi bakımından, cinsiyet konuların, politikaların, programların ve inisiyatiflerin dahil edilmesini ve uygulanmasını sağlamaktadır.

Toplumun her kesiminde kadınların güçlendirilmesi ve kadınlara özgü ihtiyaçlarının giderilmesi bakımından Prizren belediyesi, özel ilgi ve kararlılık göstermektedir. Bu üç yıllık Eylem Planı sürecinde, yerel kurumların, sivil toplum kuruluşların ve gayri resmi kuruluşların ortak çalışmaları sonucu, kadınların ekonomik, siyasi, sosyal, toplumsal alanlarda katılımının yükseltilmesi ve sağlık veya diğer öncelikli alanlarda kadınların kapasitelerinin geliştirilmesi ve yükseltilmesi amaç edinilmiştir.

1.1 Kontekst

Cinsiyet eşitliği sorunları üzerine doğru bir şekilde gidilmediği zaman, nüfusun yaklaşık %50'si, hizmet ve bilgi erişimi haklarından yararlanamamaktadır. Böyle bir eşitsizlik devam ettiği takdirde, Kosova'nın ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir çabalarına zarar vereceği gibi, ülke nüfusunun belli sosyal grubu da yararlanamayacaktır.

Sivil toplum kuruluşlarının girişimi ve uluslararası kurum ve kuruluşların desteği ile, kadınların eşit ve özgür katılımını hem siyaset hem de diğer alanlarda gerçekleşmesi bakımından, kanun ve kurumsal mekanizmalar oluşturuldu. Bu doğrultuda, UNIFEM'in desteği ile ilk taslak olarak Kosova Cinsiyet Eşitliği Sağlanması Eylem planı oldu. Bu belge cinsiyet eşitliğini anlama, cinsiyet eşitliği hakkında ve hayatın bir çok alanında eşitliği teşvik edecek yasal mekanizmalar sunmaktadır: siyasi, ekonomik, kültürel, sosyal güvenlik alanları gibi. Bu belgenin asıl hedefi, ilgili yasal mekanizmaların, ileride Cinsiyet Eşitliği Kanunu kapsamına alınmasını, merkezi ve yerel düzeydeki kurumsal mekanizmaların oluşturulmasını, dolayısıyla yerel ve bölgesel Cinsiyet Eşitliği Ofisinin kurulması ve de Başbakanlık bünyesinde Cinsiyet Eşitliği Ofisinin kurulması gerçekleştirmektir.

Kosova Cinsiyet Eşitliği Kanunu, kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğunu öngörmekte, ancak uygulamada kadınların erkeklere göre eşit haklara sahip olmadıkları

görülmektedir. Bu eşitsizlik bir çok alanda açıkça görülmekle beraber, özellikle de eğitim, ekonomi, karar alma süreçlerinde, kaliteli sağlık hizmetlerinde, istihdam ve şiddet korkusu olmadan yaşama hakkının gerçekleştirilmesinde belirgindir.

Bununla ilgili olarak, Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması Programının onaylanmasından sonra, ulusal düzeyde, temel alanlarda cinsiyet eşitliği konusunda ulaşılan ve gerçek sonuçları gösteren her hangi bir veriye (sonuçlara) sahip değiliz. Aynı şekilde, bu belgenin uygulanması için herhangi bir gözetim (denetim) grubu tespit edilmemiş, bu yüzden de bu Programla belirlenen amaçların uygulanması denetlenememektedir.

İhtiyaçların ve önceliklerin belirlenmesine dayanarak, bu alanlarda gerekli stratejik programın tasarımının ihtiyacı ve bu doğrultuda da, özel hedefler, faaliyetler, sorumlu kurumlar, alınması gereken önlemler, göstergeler, mali kaynaklar, zaman süresi ve gözetim mekanizmaları ihtiyaç duyulmaktadır.

1.2 Uluslararası, ulusal, yerel yasalar ve sözleşmeler

Eylem planının hazırlanması uluslararası belgelere, ki bu belgeler kadınların eşit katılımını ve kadın-erkek topluluğunu gerçekleştiren belgelere dayanmaktadır. Başlıca belgeler:

- **Uluslararası Sözleşmeler (CEDAW)**
- **Pekin Platformu**
- **13 25 sayılı BM kararı**
- **Kosova Cinsiyet Eşitliği hakkında kanun**
- **Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması hakkında Kosova Programı**

1.3. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması hakkında kurumsal mekanizmalar

- Cinsiyet Eşitliği Dairesi / BK
- Avrupa Ortaklığı hakkında Eylem Planı / AOEP
- Ombudsman Kurumu / Cinsiyet Eşitliği Birimi
- Cinsiyet Eşitliği hakkında Yetkililer / Bakanlık
- Cinsiyet Eşitliği hakkında Bakanlıklar Arası Kurul
- Cinsiyet Sorunu Sektörü / Yerel Yönetim Bakanlığı

1.4 Cinsiyet Eşitliği Eylem Planının Hazırlanmasının amacı ve hedefleri

Prizren Belediyesi Eylem Planı, kadın ve erkeklerin sosyal, ekonomik, sağlık ve siyasi yaşamda ortak katılımını sağlamak, tüm haklardan eşit olarak yararlanmaları için bir fırsat sunmak ve toplumun yararına yönelik bireylere potansiyel hizmetler sunmaktadır.

Eylem Planının amacı, Prizren Belediyesinde cinsiyet eşitliğinin sağlanması için katkıda bulunmak, kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarının sağlanmasında eşit haklara sahip olmaları ve

onların cinsiyet eşitliği ihtiyaçlarının uluslararası standartlara uygun olması ve garanti altına alınmasıdır.

Bu belge ile amaçlanan

- a) Kadın ve erkeklerin mevcut durumunun analizi
- b) Kadınların sosyal yaşama ve doğru kurumsal hizmetlere dahil edilmesinin belirlenmesi,
- c) Problemlerin etkilerine, hizmetlerin erişimine ve problemlerin çözümüne yönelik önerilerin sunulması,
- d) Prizren belediyesinde, cinsiyet eşitliğine ulaşılması bakımından, eylem planında belirtilen hedeflerin uygulanması için bir mekanizma olarak bütçe belirlenmesi.

1.3 Eylem Planının Hazırlanma Süreci Metodoloji

Belediye Eylem Planının hazırlanması, 2010 yılında cinsiyet eşitliği konusunda bir çok tafsiyeler sonucu ortaya çıktı, akabinde de çeşitli kadın grupları ile yuvarlak masa toplantıları düzenlenerek, Prizren belediyesindeki kadın haklarıyla ilgili konular görüşülmeye başlandı.

Belediye Eylem Planına ihtiyaç duyulması, 2011 yılında her geçen gün, kurumsal desteğin belirgin olması gerektiği görüldü ve bu süreç esnasında da Eylem Planının hazırlanmasına yoluna gidildi. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması için stratejik yolu belirlemek amacıyla, iki yuvarlak ve iki çalıştay toplantıları düzenlenmiştir.

Ayrıca sorunların alanlarına yönelik kapsamlı bir analiz çalışması ve sorunların tespiti ve sıralaması gerçekleştirildi.

Eylam Planı, Kosova Cinsiyet Eşitliği Programına, Cinsiyet Eşitliği Kanununa, Uluslararası Sözleşmelere, Pekin Platformuna ve 13 25 sayılı BM kararına dayanmaktadır.

Bu belgenin hazırlanması için bir çalışma grubu oluşturuldu. Bu çalışma grubu: kadın örgütleri temsilcileri, kamu kurum temsilcileri, polis temsilcileri, yargı ve sosyal çalışma merkezi temsilcileri, sivil toplum kuruluşları temsilcileri, mağdur savunucuları, belediye meclisi iktidar ve muhalefet parti temsilcileri, kırsal ve yerel bölgeleri temsilen farklı etnik grup temsilcileri, İsviçre Caritas Kurumunda bağış yapan temsilciler, AGİT temsilcileri ve bu çalışma grubun temsilen sivil toplum kuruluşları üyeleri oluşturmaktadır.

Yuvarlak masa ve çalıştay toplantıları çalışmalarında, gerekli faktörlerin dahil edilmesi, yapısal hedeflerin sunulması amaçlanmaktadır. Cinsiyet eşitliği alanındaki konuların ve güncel sorunların detaylandırılması amacı ile, ana hedeflerin belirlenmesi, planlama sayesinde çalışma grubu ve kurulunun kurulması, aktif katılımının sağlanması, mantıksal çerçeve planlamasında ve eylem planının hazırlanmasında kullanılan yöntemdir.

Yapılan toplantılarda, kadınların yaşam koşullarının iyileştirme sürecine belediye kurumlarının dahil edilmesi ve bu konuda kurumsal program ve politikalar ile sorunlara doğrudan müdahale edilmesi konularına değinildi.

Belediyenin Cinsiyet Eşitliği Eylem Planını hazırlanma süreci, belgenin oluşması kapsamında tüm ilgililerin desteğini ve teşviğini kapsamakta, ayrıca bu belgenin yasalaşma ve Kosova'nın uygulayıcı programı haline gelmesi söz konusudur.

Bu stratejik belge ile, 5 ana konu ve öncelikler tespit edildi, bunlar, belediye, sivil toplum kuruluşları, medya, yerel ve uluslararası donatörler tarafından ele alındı:

- **Eğitim**
- **Sağlık**
- **İstihdam**
- **Kadın Hakları ve Aile İçi Şiddet**
- **Karar Alma**

Bu stratejik belgenin uygulanması açısından şu adımların atılması gereklidir:

- Bu belgede belirtilen alanlara göre Denetim (gözetim) mekanizmasının kurulması,
- Belirlenen her amaca yönelik hizmetlerin sunumu ve uygulanması

II. Bölüm

2.1 2012-2014 yılları arasında, cinsiyet eşitliği hakkında strateji ve aktiviteler

Her alanın, Eğitim, Sağlık, İstihdamın sağlanmasında, kadın haklarında ve aile içi şiddette, karar alma ve sorun çözmede özellikle cinsiyet eşitliğinin daha yüksek seviyeye gelmesi başlıca amaçlarıdır. Her iki cinsiyet için planlanan aktivitelere ilişkin, bu faaliyetlerin uygulanması kesinleşmiş, zaman süresi ve bu faaliyetlerin uygulanması için gerekli bütçe ve kaynaklar sağlanmıştır.

2.2 Eğitim

Stratejik Amaç

Kadın ve kızların eğitimde, güvenlik erişiminin sağlanması

Amaç-madde

2.2.1 İlk ve orta okulda okuyan kızların sayısının artması

Amaç-madde

2.2.2 Farkındalığın artması ve kız çocuklarında ebeveynlerin eğitime ilgisi herkesin ve özellikle Rom, Aşkali, Mısırlı, Türk, Goran, Boşnak toplulukların ve özel ihtiyaçları olan kızlar için.

Amaç-madde

2.2.3 Kız çocuklarında erken evliliklerin azaltılması özellikle RAE ve Baoşnak topluluklarında

Kosova İstatistik Kurumunun "Kosova`da kadın ve erkekler" Yayına Göre-Kosova`da okuma yazma eksikliği, cinsiyet ve barınma konularındaki sorunlardan kaynaklanmaktadır. Her iki cinsiyetten de okulu bırakmak oranı çok yüksektir. 2007/2008 yıllarında %21 oranında artış, ki bu özellikle kız çocuklarında 2006/2007 yıllarına kıyasen daha fazla görülmektedir.

Kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan çocuklar ve aynı zamanda da erkek ve kadınlar arasında eğitim düzeyi açısından istatistiksel farklılıklar bulunmaktadır. Genel olarak, kırsal kesimlerdeki çocukların eğitim düzeyi ile kentlerde yaşayan çocukların eğitim düzeyi ile kıyaslanırsa, kentsel kesimlerin çok daha düşüktür. Ayrıca, kayıtlara göre, kız çocukları 14 yaşından sonra bunların önemli bir sayısı okulunu keserek devam etmemektedir.

Kız çocuklarının okulu bırakma problemiyle uğraşırken, ilk ve orta okula devam edenlerin okulu bırakma sorunu, genel olarak rahatsız edici olmaya devam ediyor, özellikle Rom, Aşkali, Mısırlı ve Boşnak topluluklarında daha fazla görülüyor. Böyle ki şehrin diğer yaşanılan bölgelerinde (Yukarıda belirlediğimiz Jupa, Prizren şehri topluluklarında kız çocuklarında bu problem görülmektedir.)

İstatistik Kurumunun Erkek ve kadın 2010 bilgi kaynaklarına göre, genelde nasıl ki erkeklerde aynı şekilde kadınlarda 15 yaşından yukarı kırsal alanda eğitim seviyesi kentsel alanlardaki yaşlılarına göre daha düşüktür. Her iki alanda kırsal ve kentsel bölgelerde kızlar 5 – 15 yaşında erkek çocuklara kıyasen daha fazla okurlar. Fakat 15 yaştan yukarı ki dönemde eğitime kız çocuklarına kıyasen erkekler daha fazla devam eder.

Dolayısıyla günlük istatistikler cinsiyet verilerine göre her zaman doğruları yansıtmadığından bizim de işimiz bu konuda zorlanmaktadır.

Şu an bile aile kayıtlarında, kız çocuklarına yapılan yatırım, erkek çocuklarına göre daha fazladır, çünkü farklı nedenler, ekonomik nedenler, bilhasa mentalitet açısından erkek çocukların okumasına daha çok önem verilmektedir. Ailelere göre kız çocukları ekonomik fayda sağlayamazlar, zaten evlenip giderler “ dış kapının” ferdi olurlar.

Eğitim alanında kız çocuklarının eğitimi erkek çocuklarına kıyasen gözardı ediliyor. Erkeklerin okuması favorize ediliyor. Bunun nedeni çok çocuklu ailelerde ve ekonomik açıdan güçlü ailelerde görülmektedir. Erkek çocuklarının okumasına yatırım yaparak onların ebeveynlere “tazminat” ödemeleri daha kolay olduğu görüşündeler. Bu yaklaşım ve politika eksikliği temel eylemlerin adresi ve bu fenomeni öne alarak genç kızların tanıtım sorunlarını bu yönde etkiler ki, eğitimde eşitlik ve temel insan haklarını belirler.

2.3 İstihdam

Stratejik Amaç   Ekonomik güç ve Prizren Belediyesinde Kadın işçilerin artışı

Amaç-madde

2.3.1 Kadın işçi sayısının artması

Amaç-madde

2.3.2 Küçük işletmelerde kadın yöneticilerinin artışı

Amaç-madde

2.3.3 Küçük işletmelerin tanıtımı ve gelişimi

Prizren İş Bulma Bürosu ve Bölgesel Merkezinin görevi, kadın ve kızlara profesyonel eğitim ve yeniden eğitime hizmeti teklif ederek, amaç iş olanakları sağlamaktır. Merkez bölgenin son istatistiklerine göre, iş olanaklarının ocak 2011 - haziran 2011 yılına kadar, Prizren Belediyesinde iş arayan kadın sayısı 17050 olmuştur. Genel iş arayanların sayısı ise 30960. Altı ayın içinde kadınların işe alınışının sayısı 128, ki bunlar farklı eğitime sahip ve farklı milletlerden olanlardır. İş arayanlarla kıyaslama yapılırsa, bu sayısının çok düşük olduğu anlamına gelmektedir. Bu durum çok olumsuzdur ve bu doğrultuda devam ederse işsiz kadın ve kızların sayısı her yıl daha da artacaktır. Bilindiği gibi her yıl işsizliğin lise mezunlarında büyük bir rakamla arttığını görürüz. Bildirmeye değer, İş bulma kurumunun istatistik verilerine göre yaş ortalamaları 25-39 (7043) aynı zamanda 15-24 (4680) oysa 40-54 (3608) ve 55 yaş üzeri olanlar (1719) işsiz kadın bulunmaktadır.

Aynı zamanda bazı kadınların iş bulma fırsatı olmuştur. İş Bulma Bürosunda kayıtlarını sildirmemişlerdir. Aynı şekilde bu sayılar içinde bazı kadınların farklı aktivitelerde oldukları belirlenmiştir (aile içinde olsun, alenen olsun) çalışıp kazanmaktadırlar, fakat iş bulma kurumundan kayıt silmeyi bilinçli olarak yapmamışlardır, çünkü bazı avantajları kaybetmek istememişlerdir örnek: sosyal hizmetler v.s.

Bununla beraber Prizren belediyesinde işsiz kadınların özellikle var olan fabrikaların kapanmasıyla 4000 kadın işsiz kalarak, siyasetçilerin iş alanına müdahalesini beklemektedirler.

Çoğu kadın eğitimsiz kalmış ve bu yüzden iş bulma olanakları azalmıştır.

Dolayısıyla, kadınlara yönelik ve iş piyasasının ihtiyaçlarına göre yeni niteliklerde mesleki eğitimlerin sunulması gereklidir. Kadınlardan bahsettiğimiz zaman, genelde özel ihtiyacı olan kadınların hayatın her alanından entegre olmaları bakımında belediyenin etkin politikaları ile müdahale edilmesi gereklidir.

2.4 Sağlık

Stratejik Amaç Kadın ve kız çocuklarının sağlığının iyileştirilmesi ve koruyucu sağlık hizmetlerinin kalitesini yükseltilmesi

Amaç-madde

2.4.1 Genel sağlık ziyareti ve önleyici sağlık ziyaretleri hakkında kadın ve kızların bilinçlendirilmesi

Amaç-madde

2.4.2 Meme kanseri ve rahim riskleri ile ilgili kadın ve kızların bilinçlendirilmesi

Amaç-madde

2.4.3 Kadın ve genç kızların üreme sağlığının iyileştirilmesi

Prizren Belediyesinde sađlık hizmetleri Őehrin merkez hastanesinde sunulmaktadır. 3 Aile hekimliđi ve 43 acil servis ile hizmet vermektedir. Őimdiye kadar tecrube ve deneyimlerden, sađlık hizmetlerinin en fazla kadın ve kızlar tarafından başvurulduđu, acil servis hizmetleri ve çok as sayıda belirlenen genel muayene kayıtları az görülmüŐtür.

Kadınlara düzenli olarak sađlık ziyaretlerindeki eksikliđi, özellikle jinekolojik gibi, meme ve rahim kanseri gibi tespiti geç olan hastalıklara neden olmaktadır. Bu durum, önleyici ziyaret bilincinin ve fırsatının çok düŐük olan kırsal alanlarda yaŐayan kadınlarda görülmektedir.

Üreme sađlıđı açısından annelerin sahip oldukları yasal hakları ve aile planlama haklarını kullanmada etkisiz kalmaları, büyük ölçüde kadın sađlıđını ve genel refahı olumsuz etkilemektedir. Özellikle, onsekiz yaŐından önce erken evliliklerin ve kayıt dıŐı evliliklerin sayısının yüksek olduđu bir gerçektir. Bu gerçek, dođrudan dođruya geçen kızların fiziksel, zihinsel sađlıđını tehdit etmektedir.

2.5 Kadın Hakları ve Aile içi Őiddet

Stratejik amaç: Kadınlara eŐit hak ve aile içi Őiddet önlenmesinin teŐvik edilmesi

Amaç-madde

4.1 Aile içi Őiddetle Mücadele Kanununun izlenmesi ve uygulanması

Amaç-madde

4.2 Aile içi Őiddet konusunda bilinçlendirme

Amaç-madde

4.3 Őiddete uđrayan mađdurların korunması ve entegrasyonu için alt yapısının desteklenmesi

Her yaŐtan ve kökenden olan kadınlar, farklı Őiddet türlerinden dolayı risk altındalar ve Őiddetin deneyimi onlarda büyük ölçüde beden ve ruh sađlıđını etkilemektedir.

Cinsiyete dayalı Őiddet, psikolojik ve fiziksel olarak farklı Őekiller almakta ve genellikle de aile içi Őiddet Őekilleri gibi kendini göstermektedir. Kosova Polisi -Ađır (nemli) suçlar müdürlüđü tarafından sađlanan verilere göre, 2009 yılında kadına karŐı Őiddet oranı toplam sayısı %81, bu yüzdelik 2008'e göre kıyaslandıđından %2 arttıđı görülmektedir. Ayrıca, Prizren Bölgesi Ađır Suçlar Sektörü tarafından 2011 yılında hazırlanan aile içi Őiddet vakaları raporuna (bunun içinde kadınlara karŐı Őiddet de dahil)

göre, 2011 yılında meydana gelen aile içi şiddet vakalarında, çoğunlukla kadınların zarar gördüğü ve çoğu durumda da şiddeti uygulayanlar ya erkek eşlerin yada diğer aile üyelerinin sebep olduğu görülmektedir. Polise yapılan ihbarların sayısı, 139 vakadan, 134'ü Arnavutlar, 2'si Türk, 2'si Boşnak, 7'si RAE ve 2'si Goran topluluklar tarafından yapılmış. Kosova Polisine bildirilen vakalara ek olarak, hiç bildirilmeyen diğer birçok vakanın sayısı toplandığında, ki bu durum suçun doğası ve yürürlükte olan ceza yasaları ile bağdaşmamaktadır. Ayrıca, Prizren Kadın ve Çocuk Sığınma Merkezi, 2009-2011 yılları arasında koruma altında alınan şiddet mağdurlarının toplam sayısı, 64 kadın ve eğer bunların sayısı çocukları ile birlikte hesaplanırsa, mağdur sayısı 107 ulaşmaktadır. Huzur evinden alınan bilgilere göre çeşitli şiddetlere maruz kalan olgu sayısı: fiziki şiddet sayısı 33, psikolojik şiddet sayısı 28, tecavüz sayısı 15 ve cinsel şiddet sayısı 8. Geri kalan olgular ise çeşitli sosyal (toplumsal) olgulardır (olgu sayısı 30).

Psiko-sosyal hizmetleri sağlanması amacı ile şu an Prizren belediyesinde, kordineli olarak kurumsal hizmetler (Sosyal Çalışma Merkezi, Mağdur Savunucu) ve sivil toplum kuruluşlar (Kadın ve Çocuk Barınağı, Sivil Toplum Kuruluşları, Dora Dores, Sağlıklı Zihin v.d.) tarafından yürütülmektedir.

Kadına karşı şiddeti önleyen ve yaptırım uygulatan ilgili kanunların, yönetmeliklerin, kurumsal mekanizmaların uygulanması, gözetimi ve bilgilendirilmesi Prizren Belediyesi Cinsiyet Eşitliği Eylem Planının amaçlarından biridir.

2.6 KARAR ALMA

Stratejik Amaç Hayatın her alanında karar alma süreçlerinde kadın ve erkeklerin eşit katılımı

Amaç – madde

5.1. Cinsiyet Eşitliği Yasasının uygulanması ve gözetimi

Amaç-madde

5.2. Kadınların karar alma süreçlerine teşvik edilmesi

Amaç-madde

5.3. Belediye İnsan Hakları Biriminin güçlendirilmesi

Kadın ve erkeklerin yürütmede, karar almada, yönetimde ve diğer tüm alanlarda eşit haklara sahip olması, demokratik bir ülke için olmazsa olmaz koşuldur. Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı kapsamında kadın grupların ve katılanların yer aldığı toplantılarda, aile içi karar almalarında da kadınların konumu/eğitimi/yaşadığı yer (şehir veya köy) teyyid edildi. Bir çok durumlarda öğrenişin para masraflarının yapılması, çocukların evlenmesi konularında, ailenin göç etmesi v.s. konularda ailelerde karar yetkisi erkek eşlere aittir.

Kırsal alanlarda yaşayan kadınların kararalma süreçlerinde etkisiz kalmalarının nedeni yeterli bilgi ve bilgi erişimine sahip olamamalarıdır. Sosyal izalasyon kadınların, kendi hakları ile ilgili düzgün bilgi almalarını engellemektedir.

Kosova İstatistik Kurumu 2009 raporuna göre, belediyelerde önemli çalışma pozisyonlarında erkeklere oranla, yönetici pozisyonunda %22 karşılık %78 iken, yüksek mefkilerde çalışma oranı ise %12'ye karşılık %88 erkelere aittir.

Kosova genelindeki bu dengesizlik, Prizren belediyesinde de mevcuttur. Buna karşın, siyasette kadınlara yönelik seçim yasasıyla %30'luk bir kota sayısı getirilerek, ki bunun sonucunda Kosova meclisinde %30 ve devamında da Prizren belediye meclisinde de 14 kadın bulunmaktadır, ancak, Kosova'da ve özellikle Prizren belediyesinde halen kırsal alanlardan gelen bütünleşme ve katılım konularında gecikmeler bulunmaktadır.

Bunun en güzel örneği, Prizren belediyesinde 13 müdüründen, sadece 1'ini bayanlara sağlanmış durumda. Bundan başka, Politika ve Finans Komitesinde toplam 11 üyeye sahip olmasına rağmen, hiçbir kadın yer almamaktadır. Bu dengesizliği, Meclisin diğer komiteleri ve belediyenin idaresindeki işe alınmalar takip etmektedir.

Kurumların yönetiminde kadın yöneticilerin sayısı çok düşüktür – (örneğin ilkokullarda toplam 53 müdürden sadece 8'i kadın, buna karşın ortaokullarda ise hiçbir kadın müdür bulunmamaktadır. Bu bağlamda, kadınların temsil eksikliği karar alma süreçlerinde açıkça görüldüğü gibi, kadınların beklentilerini ve ihtiyaçlarını temsil etmede mümkün olmadığının göstergesidir. Bu da kadınların, kendi sorunlarına yönelik ve cinsiyet eşitsizliği konularında ve belediyenin sosyal ekonomik gelişmesindeki rolünün çok düşük olduğu ve daha az fırsatları bulunduğu bir gerçektir.

Prizren Belediyesi Eylem Planı sayesinde, kamu politikası ve cinsiyet eşitsizlik konuları dışında, gelecekte cinsiyet eşitliğe ulaşmada ve somut adımlar atılması konusunda yardımcı olacaktır.

III. Bölüm

3. Uygulama ve Denetleme

3.1. İzleme mekanizmasının oluşturulması

Bu belgede belirtilen başlıca amaç ve faaliyetlerin gözetimi ve denetiminin gerçekleşmesi Denetleme Kurulu tarafından olacaktır.

Bu Kurul, yerel hükümet kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinden oluşacaktır.

3.3. Kordinasyon

Denetleme Kurulunun işlevsel görevi, belge belirtilen programların ve faaliyetlerin gelişimi, bilgilendirilmesi ve karşılıklı kordinasyonu, aynı programları tekrar tekrarlanmaması ve bütçe fonlarının kötü yönetimi konusunda garanti vermektir. Belediye kurumları ile, donatörler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş kordinasyonun sağlanması Denetleme Kurulunun asıl görevidir. Bunu, periyodik raporlar ile, yorum gerektiren konularda, iletişim ve onaylanmış belgenin uygulanmasında hızlı bir şekilde etkinliğini artırmaktır.

3.4 Bilgi Alışverişi

Denetleme Kurulu, belediye kurumları, donatörler ve sivil toplum kuruluşlarına karşı bilgi kaynağı rolünü üstlenmektedir. Denetleme Kurulu, uygulanan faaliyetlerin durumları hakkında bilgilendirmede bulunacaktır.

3.5 İzleme ve Değerlendirme

Denetleme Kurulu, Eylem Planında belirlenen amaçların oranları/göstergeleri gelişen amaçları belirtilen oranları/göstergeleri değerlendirecektir. Bu doğrultuda Denetleme Kurulu ilerleme veri ve değerlerini dört ayda bir kamu oyuna açıklayacaktır. Raporların aleni /şeffaf olması nedeniyle Belediye Meclis Başkanına sunulacak ve yayınlanacaktır. Daha sonra da, bu raporlar belediyenin özel web sitesinde yayınlanacaktır.

Republic of Kosovo

Prizren Municipality

Action Plan for Gender Equality 2012-2014

Prizren 2011

Honored citizens,

Aiming a more efficient activity towards Gender Equality, Prizren Municipality offers with pleasure this document – Action Plan for the Achievement of the Gender Equality. This document is a result of a transparent and professional work of the comprehensive working group in partnership with our municipality.

I would like to express my pleasure that Prizren municipality is oriented towards strategic planning in this field.

Being aware that through Gender Equality it could be achieved the wellbeing of citizens, with this document we will influence positively in the improvement of livelihood as well as in the increase of the care for the citizens, especially for women and girls.

So far, Prizren municipality has not have a document of this kind, a document that I am convinced that will be very important for the citizens of Prizren.

And the last but not the least, I would like to stress that with the approval of this document Action Plan for Gender Equality, does not end our work, but here starts the vitalization of the document as a binding one for the future period, by which women and other citizens will enjoy a better life.

Always for a happier and equal life!

*The Mayor,
Prof. Dr. Ramadan Muja*

Appreciation!

Drafting of the document Action Plan for Gender Equality was done with the initiative and financial and professional support of Swiss Caritas.

In drafting of this Action Plan for Gender Equality were involved representatives of the municipal institutions, members of the Municipal Assembly, members of NGOs, different communities, women's groups, members of NGOs "Dora Dorës", "Teuta Sibora", "Tymed", "Iniciativa 6", "ATTA", members of the international organization Swiss "Caritas" and of OSCE in Kosovo, who have contributed together on defining the women's issues and addressing the needs for intervention on municipal level through this plan.

On this occasion, Prizren Municipality expresses the appreciation to all parties involved in the process of drafting the Action Plan especially to Swiss Caritas and to the women's organization Dora Dorës for their commitment and help on the attainment of this document.

For her contribution, special thanks go to the consultant Ms. Luljeta Vuniqi – Director of the Center for Gender Studies.

Abbreviations

- Mun Municipality
- NGO Non Governmental Organization
- GEO Gender Equality Office
- MED Municipal Education Directorate
- CSW Center for Social Work
- MLSW Ministry of Labor and Social Welfare
- MC Monitoring Council
- RCVT Regional Center for Vocational Training
- CEDAW Committee on the Elimination of Discrimination Against Women

Contents

Honored citizens,.....	67
Appreciation!	69
Abbreviations.....	69
Chapter I	
Introduction.....	71
1.1 Discussion.....	71
1.2 International, national and municipal legal framework.....	72
1.3 Institutional Mechanism for the Achievement of the Gender Equality.....	72
1.4 Aim and the objectives of the draft of the Action Plan for Gender Equality	72
1.4 Process of draft of the Action Plan.....	73
Chapter II	
2.1 Objectives and Strategy for promotion of gender equality 2012-2014.....	75
2.2 Education.....	75
2.3 Employment.....	76
2.4 Health.....	77
2.5 Women’s rights and domestic violence.....	78
2.6 Decision Making.....	79
Chapter III	
3.1 Implementation and monitoring.....	81
3.2 Establishment of the monitoring mechanism.....	81
3.3 Coordination	81
3.4 Exchange of information	81
3.5 Monitoring and evaluation	81

Chapter I

Introduction

The Document the Action Plan aims the realization and exercise of the equal rights for both genders focusing on the equal participation of women, in compliance with international standards of human rights. It is know that the lack of the gender equality often slacks up the development and democratization of the society both in the short-term and long-term plans. Also, gender inequality creates inefficacy in the job distribution both in the family and in the society and thus contributing on poverty of people.

the Action Plan for Gender Equality of Prizren Municipality will enable the inclusion and implementation of gender issues in the policies, programs and initiatives for municipality's development, to strengthen women's role toward economic and social development as well as the integration into the European family.

Prizren Municipality, based on the needs and specific women's issues is showing an interest and commitment for integration and strengthening of women in all aspects of life. With this three years Action Plan, aiming to have continuity in the cooperation and partnership with local institutions, nongovernmental and informal organizations to increase women's participation in economic, political and social life, enhancing the quality of health services and capacity building of women in the fields with priority.

1.1 Discussion

“When gender equality issues are not treated in a proper way, it means that 50% of the population is risked to be excluded from the access in the services and information that they are eligible. If there is continued such an inequality, it will endanger Kosovo's efforts to achieve a sustainable development, thus the full potential of the population is not used, also the achievements will not be enjoyed equally by all groups of the society.”

With the women's initiative by the civil society, women in politics and in other fields and with the support of the international organizations and institutions, in Kosovo there are created policies, laws and institutional mechanisms for the achievement of the equality. In this direction, with the support of UNIFEM, there is drafted The First Action Plan for the attainment of the Gender Equality in Kosovo. This document has offered the guidelines for the understanding of the gender issue and for the promotion of legal mechanism for the equality in many fields of life: politics, economy, culture, security and social life. This document proposes the creation of legal and institutional mechanisms, which later have been included in Kosovo's Law on Gender Equality, where is foreseen the creation of institutional mechanisms in the central and local level, respectively the establishment of the Agency for Gender Equality in the Prime Minister's office.

Kosovo's Law on Gender Equality sanctions the equality between men and women, but in the practice often women don't enjoy equal rights comparing with men. This equality is evident in many fields of life, but it is stressed more in the field of education, economy, inclusion in decision making, access to the health services, employment and realization of the right to live without a fear from violence.

As for the international level, after the approval of the Program for Achievement of the Gender Equality, we don't have data that would clearly indicate result achieved in the main fields for gender equality attainment. Also, so far, there is not established the monitoring group for implementation of this document, thus the realization of the objectives determined by this Program still are not being monitored.

Based on the identification of the needs and priorities in this field, there was presented the need to draft a strategic program with specific objectives, indicators and monitoring mechanism for the measurement of their content, of the institutions and individuals as bearers of the actions/activities, as well as of the financial resources and the timeframes for their realization.

1.2 International, national and municipal legal framework

Draft of this Action Plan is based on the international documents by which are regulated issues of women's rights as well as equal participation of women and men on building up the society. Some of those documents are:

- International Convention (CEDAW),
- Beijing's Platform,
- UN Resolution 13 25
- Kosovo's Law on Gender Equality
- Kosovo's Program for Achievement of the Gender Equality
-

1.3 Institutional Mechanism for the Achievement of the Gender Equality

- Gender Equality Agency /PMO
- Action Plan for European Partnership /APEP
- Ombudsperson Institution – Gender Equality Unit
- Ministry's Gender Equality Officials
- Inter Ministerial Committee for Gender Equality
- Gender Issues Sector – Ministry for Administration of Local Governance

1.4 Aim and the objectives of the draft of the Action Plan for Gender Equality

Action Plan of Prizren Municipality aims to ensure the equal participation of women and men in social, economic, health and politics life, to create equal opportunities to enjoy all their rights and to put on service their individual potentials to the benefit of the society.

The Aim of the Action Plan to contribute on the achievement of the Gender Equality in Prizren Municipality, respect of the equal rights of women and men for the attainment of their needs and requests according to the international standards that guarantee gender equality.

This document aims to:

- a) Analyze the actual state of women and men
- b) Identify possibilities of women's inclusion in social life and in the respective institutional services
- c) Give recommendations for the way of influencing and access in the services and in problem solving
- d) To define the budget to achieve the aims determined by this Action Plan as a mechanism for Gender Equality attainment in Prizren Municipality

1.4 Process of draft of the Action Plan Methodology

The draft of the Municipal Action Plan has started in 2010 as a recommendation and result of round tables held with women's group with regard to women's rights and realization of their rights in Prizren Municipality.

The need to have a Action Plan – has been proved and the institutional support is evident in the beginning of 2011 when there started the work process on the drafting of this Action Plan. There were organized two round tables and workshops where were identified main fields that need to be addressed with this strategy for Gender Equality.

Also, there was carried out a comprehensive analysis as well as the listing of problems according to the priority in the problematic aspect.

Action Plan is based on Kosovo's Program for achievement of Gender Equality²¹, on the Law on Gender Equality²², on International Conventions (CEDAW)²³, Beijing Platform²⁴, UN Resolution 13 25²⁵.

For the draft of this document there was established a working group, consisted of the representatives of women's groups, institutional representatives, representatives from the Police, Judiciary and CSW, civil society (NGOs), victim protectors, assembly members from the position and opposition, women and men, representatives of different ethnic groups, rural and urban, donors from Swiss Caritas, OSCE representatives and from the nongovernmental women's organization as the main organizer of these workshops.

Round tables and workshops during the preparatory phase have served to the aim for the inclusion of all relevant factors, competent and structural that represent targeted fields. Elaboration of the most actual problems and issues in the scope of gender equality,

---

²¹ Kosovo's Program for achievement of the Gender Equality-2008-2013, approved by Kosovo Government in 2006

²² Law on Gender Equality, approved by Kosovo Parliament in 2004

²³ Convention on Elimination of all Forms of Discrimination against Women, approved in the general assembly of the United Nations - 1979-which obliges all states to incorporate it in all their laws

²⁴ Fourth Con Konferenca e IV Botërore për Gratë 1995-në Peking – ku definohen dhe deklarohen të drejtat e grave sit ë drejtat e njeriut dhe ku kërkohet barazia e grave dhe l burrave në mbarë botën

²⁵ UN Resolution 13 25 approved on 31 October 2000 – regulates the women issues, their protection during the armed conflicts and crisis

identification of the main aims, specific objectives through active participatory planning in the working groups and in the plenary, mainly through the logical framework and its planning tools, is the methodology that has been used while drafting this plan.

During the work process in the workshop there were made efforts to be included the scopes targeted, where mostly are reflected needs for municipal intervention with respective policies in institutional manner, aiming to improve women's livelihood in this municipality.

The drafting process of the Municipal Action Plan for the achievement of the gender equality was supported and has followed the participatory planning of the relevant actors of the fields and based on the documents, legislation and existing programs of Kosovo.

In this strategic document were identified five areas with priority, which need to be tackled by Prizren Municipality, civil society, media, local and international donors:

- **Education**
- **Health**
- **Economy and employment**
- **Women's rights and domestic violence and**
- **Decision making**
-

For the attainment of this strategic document the municipality will undertake these actions:

- Forming the monitoring mechanisms from the relevant sectors according to the
- respective areas addressed in this document,
- Offering the services and realization of assignments determined for each objective,
- Provide the municipal financial means as well as offering the cooperation and partnership with local and international organizations and donors, interested for a financial support in the gender issues area.

Chapter II

2.1 Objectives and Strategy for promotion of gender equality 2012-2014

The main aims of each area are: Education, Health, Economy and Employment. Women's rights, domestic violence and decision making are transformed into specific objectives where really there is expected achievement of the gender equality. For each objective there are planned particular activities by determining the bearers to carry out these activities, timeframes, activity indicators, financial resources and also there is allocated a needed budget for the implementation of the activities.

2.2 Education

Strategic objective: Ensuring the access for women and girls for a quality education

Sub-objective

2.2.1 Increase of the number of girls that continue the primary and secondary school

Sub-objective

2.2.2 Increase the awareness of parents for the importance of the education in general and especially in Roma, Ashkali, Egyptian, Turkish, Gorani and Bosnian communities, also for the girls with special needs.

Sub-objective

2.2.3

Decrease of the number of early marriages of the Girls, especially at the RAE and Bosnian community

According to the publication "Women and Men in KOSOVO" of the Statistics Institute of Kosovo²⁶ - "In Kosovo, the illiteracy is a matter of age, settlement and gender issue. Aside from this, the school abandonment by the children of both genders is high. In 2007/2008 there is an increase for 21% at girls regarding the school abandonment comparing with 2006/2007.

There are evident differences regarding the school attendance between children from urban and rural areas and also between male and female. In general, children from rural areas consist the lowest level of school attendance, comparing to their peers in the urban areas. Also, it is evident that female after age 14 in a considerable number, they quit the further education.

---

²⁶ Women and Man in KOSOVO – Statistics Institute of Kosovo published in November 2011

During the scrutiny of the school abandonment issue by the girls that attend the primary and secondary school, it is stressed that this phenomena is still a concern in general, but it is very specific at Roma, Ashkali, Egyptian and Bosnian communities. So, at the parts of the town inhabited by these communities (Zhupa, town of Prizren inhabited by the abovementioned communities) the issue of girls' school attendance is still acute.

Based on the Statistics Institute and on the Informer Men and Women 2010, in general, both male and female of the age above 15 in the rural areas have a scale of the school attendance, comparing to their peers in the urban areas. In both areas, urban and rural, girls between 5-14 years attend the school more than boys, but in higher ages male attend the school more than female.

It is very concerning the fact that the updated statistics based on gender are not applied, so this is making it very difficult to reflect the actual situation of this phenomenon.

It is still obvious the families' investment on boys rather than on girls regarding the education, which is done for different reasons, like economic but also cultural, based on which the investment on boys is something that is paid back to the parents, since daughters get married and go to somebody else's family.

In the field of education of girls there is still being done their bypass or the negligence of the equality when we have to deal with the favoring of the boys education. This phenomenon is acute in the families with many children and with bad economical conditions, when the determination for the investment on the boy's education is more "disbursing" for parents. This approach and the lack of policies and concrete actions on addressing this issue which represents and challenges the girls' advancement and in this way it endangers the equal approach in the education as a fundamental human right.

2.3 Employment

Strategic objective: Economic strengthening and increase of employment of Women in Prizren Municipality

Sub-objective

2.3.1 Increase the number of the employed women

Sub-objective

2.3.2 Increase the number of women in initiating and leading the small businesses

Sub-objective

2.3.3 Promotion and development of small businesses

In Prizren, the Employment Agency and the Regional Center for Vocational Training offer services and opportunities for professional qualification and requalification for women and girls with the aim for creation of the opportunities to apply in the job market. According to the last statistics of the Regional Employment Center from January to June 2011-in Prizren

there are registered as job seekers in total 17050 women, out of the total number 30960. During the above mentioned six months period of time there were employed totally 128 women of different qualifications and of different ethnic groups. This shows a very small number of the employment, comparing to the number of those who seek job. This trend is very negative and if it continues with this pace, the number of unemployed women and girls will increase every year more and more, especially when it is know that every year there is an addendum to the job market of those finishing secondary school. It is worth mentioning that from the existing statistics of the Employment Agency, it appears that the age of job seeking women is emphasized between 25-54 years old (7043) and over 55 years old (1791) the number of job seekers drops drastically. At the same time, there were evidenced cases when in the mean time there were women who found job, but did not inform the Employment Agency about this.

Also, in this number are included women who deal with any activity or that are included in any production activity (whether family business or public one), but they are still in the list of unemployed, because in this way they would lose the benefit such as the status of the social assistance beneficiary, etc. However, the number of unemployed women in Prizren Municipality, especially after the close down of the factories where there were included some 4000 women, requires a intervention with a proper policy of employment. Many women have remained without respective qualifications and the employment opportunity has decreased due to this problem.

Hence, it is needed to be offered professional requalification and qualification accordingly with the needs and the requirements of the job market. When women are mentioned, of course women with special needs are not forgotten and the commitment for tackling with this category that needs to be addressed through municipal policies for intervention aiming their integration in all aspects of life.

2.4 Health

Strategic objective: Improvement of women's and girl's health and increase of the quality of preventive health services

Sub-objective

2.4.1 Awareness increase of women and girls about the regular preventive medical checks and other medical visits

Sub-objective

2.4.2 Awareness increase of women and girls about the risk of the breast and uterus cancer

Sub-objective

2.4.3 Improvement of the reproductive health for women and young girls

In Prizren Municipality the medical services are offered in one Hospital Center, 3 Centers of Family Health Care and 43 ambulant health care. From the experience and the last

practices²⁷, out of the health services that were required by women and girls are mostly urgent cases and there are very rare cases registered as preventive regular medical checks.

The lack of the regular medical checks influences on the women's illnesses especially on gynecological ones that are spread a lot, particularly the uterus cancer and breast cancer that mainly are detected late. This is more present at women living in rural area, where the awareness and the opportunities for preventive medical checks are very low.

In the reproductive health aspect, mothers who are not able to exercise the right on family planning, in spite of the right that are eligible according to the law, it greatly influences and harms the general health wellbeing of women. The high number of early marriages before the age 18 legalized and unregistered is still acute.²⁸

This fact directly endangers the health of young girls, both in physical and psychical aspect.

2.5 Women's rights and domestic violence

Strategic objective: Promotion of the equal rights of women and the domestic violence

Sub-objective 4.1

Implementation and monitoring of the Law against the domestic violence

Sub-objective 4.2

Awareness campaign about the domestic violence

Sub-objective 4.3

Support to the infrastructure for the protection and integration of the violence victims

Women of all age groups and origins are in danger by different kinds of the violence and the experience of the violence greatly influences the physical and mental health.

The violence based on gender takes forms of the psychological and physical violence and it is often manifested in the form of the domestic violence. According to the data provided by the Kosovo Police-Department for Severe Crimes²⁹ shows that out of the total number in 2009, 81% are cases of the violence against women and this percentage compared with the year 2008 is increasing for 2%. Also, based on the statistics of the Regional Police in Prizren – the Severe Crimes Section (where is also included the violence against women) results that reported cases of the domestic violence in 2011 were mainly against women and in most cases the perpetrators were men – husbands or any other family member. Out of 139 cases reported to the Police, 134 are Albanian, 2 Turkish, 2 Bosnian, 7 from RAE community and 2 Gorani. This indicator of the reported cases in the Kosovo Police can be multiplied with many other cases that are never reported, although they are criminal offences that are sanctioned by the existing criminal code. Also, we have data from the Center for Women and

---

²⁷ According to the allegations of the Director of the Health Directorate

²⁸ From the debates during drafting this Operational Plan

²⁹ From the Statistics Institute of Kosovo "Women and Men of KOSOVO" 2011

Children Shelter in Prizren³⁰ where were sheltered the victims of the violence during the year 2009/2011 total 64 women, but if we count also their children, the number of cases increases up to 107. According to the data from this Shelter, the physical violence (33 cases) and the psychological violence (18 cases) are leading before the category of human trafficking (15 cases) and sexual violence (8 cases). Other cases are of different social forms (30 cases).

In offering the psychosocial services, in Prizren Municipality currently there are being coordinated the institutional services (Center for Social Work, Victim's Protector) with the nongovernmental organizations: Shelter for Women and Children, nongovernmental organizations Dora Dorës, For Healthy Mind, etc.

Implementation, monitoring and awareness about existing Laws, sublegal acts and institutional mechanisms who prevent and sanction the violence against women is one of the objectives of Municipal policy to achieve the Gender Equality and one of the objectives of this Action Plan of Prizren Municipality.

2.6 Decision Making

Strategic objective: Equal participation of women and men in decision making in all aspects of life

Sub-objective

5.1 Implementation and monitoring of the Law on Gender Equality

Sub-objective

5.2 Encouragement of women on the participation in decision making

Sub-objective

5.3 Strengthening of the Municipal Human Rights Unit

Equal approach of women and men in government, decision making and leadership in all levels is a necessary precondition for democracy's functioning in a country. During the debates with women's groups and with the participants who drafted the Action Plan for Gender Equality, there was stressed that the decision making in the family as well is determined by the position of the women/by her level of education/by the place where she lives (city or village). In most of the cases it happens that when there are made decision on how to spend money, about the children's marriages, migration of the family, etc., the main word is of the husband.

Participation of women in decision making in the rural areas is influenced by the weak access on information and knowledge. Social isolation does not allow the proper access of women on information about their rights.

According to the Statistics Institute of Kosovo for the year 2009³¹ the number of employed women on the leading posts in municipalities comparing with the men's, for managerial posts was 22% by 78%, and for the high posts it was 12% women by 88% men.

---

³⁰ Center for the Shelter of Women and Children in Prizren – official report 2011

³¹ Women and Men of KOSOVO-November 2011

This imbalance Kosovo wide is present, also in Prizren Municipality level. Although there is reached a progress in women's inclusion in the politics through the quota of framing the 30% in the election law, where as a result we have 30% women in the Parliament and consequently in Municipal Assembly in Prizren we have 14 women. In Kosovo, respectively in Prizren Municipality there is still a stagnation in this direction especially in the integration and inclusion of women from rural areas.

This is best proved by the fact that in Prizren Municipality out of 13 Municipal Directors, only 1 is woman. Besides, in the Committee for Finance out of the total number of 11 members, there is no woman. This imbalance is followed in other Municipality's commissions as well, but also in the employment of women in municipal administration.

There is a small number of women who manage the municipal institutions – (for example, in primary schools there are only 8 women are directors, out of the total of 53, while in secondary schools there is no woman school principal). In this sense, it is evident that the low level of representation of women in the decision making structures is an indicator of the fact that women's aspirations and needs are not represented and women have a little possibility to induce policies which address women's problems, including the gender inequality or to improve their status and role in economic and social development of municipality.

Through this Action Plan, Prizren Municipality is aiming to improve inclusion of women's issues in public policies and help to undertake concrete steps in the direction of achieving the gender equality in the future.

Chapter III

Implementation and monitoring

3.1 Establishment of the monitoring mechanism

Supervision and monitoring of activities realization and fulfillment of the main aims described in this document will belong to the Monitoring Committee (MC) consisted of the bearers of activities. In this committee there will be representatives from the local governmental institutions and from nongovernmental organizations.

3.2 Coordination

The Monitoring Committee will be functional in the aspect of mutual information and coordination in regard with the activities development and programs foreseen in the document, in this way offering guarantees for not overlapping the same programs or about the mismanagement of the financial means. Coordination of activities between the municipal bodies, donors and nongovernmental organizations is the basic function of MC. This will be carried out through the quarterly reports, communication about the issues that require quick reaction in order to improve efficiency in realization of the approved document.

3.3 Exchange of information

The Monitoring Committee will serve as a resource of information between the municipal bodies, donors and NGOs. MC will offer an access to realization of the planned activities and will determine relevant results achieved.

3.4 Monitoring and evaluation

MC will identify, monitor and evaluate the progress of the objectives realization based on the indicators determined in the Action Plan. In this direction MC will publish data and evaluation of the realized projects and of those that are on the process of realization, by publishing them every four months. Published reports will be submitted to the Chairman of the Municipal Assembly to make them transparent to the decision makers and to the supporters of this strategic document. Besides, reports will be published in the website of Prizren Municipality on a special link.